

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KULTURVETENSKAPER

Ungdomsorganisationerna och jämställdhet...erna

- en diskursanalys av talet om jämställdhet hos 90 svenska ungdomsorganisationer

Självständigt arbete för masterexamen
i genusvetenskap, 15 hp

Sofie Kindahl
Vt 2010

Abstract

Titel: Ungdomsorganisationerna och jämställdhet...erna - en diskursanalys av talet om jämställdhet hos 90 svenska ungdomsorganisationer

Författare: Sofie Kindahl

Handledare: Elin Lundsten

Examinator: Berit Larsson

Typ av arbete: Självständigt arbete för masterexamen i genusvetenskap, 15 hp

Tidpunkt: Vårterminen 2010

Syfte och frågeställningar: Syftet med denna uppsats är att undersöka förståelsen av begreppet jämställdhet inom svenska ungdomsorganisationer, samt vilken förståelse av kön som ligger till grund för det jämställdhetsarbete som bedrivs. Detta undersöks utifrån tre frågeställningar 1) Vilken typ av problem framställs frågan om jämställdhet som? 2) Vilka handlingar (o)möjliggörs genom denna problemformulering? 3) Vilka föreställningar om kön implicerar denna problemformulering?

Metod och material: Uppsatsen är en diskursanalys av de fördjupade provningar som ungdomsorganisationerna vart tredje år skickar in till Ungdomsstyrelsen för att bli fortsatt beviljade statsbidrag och i vilka de bland annat beskriver sitt arbete med jämlikhet och jämställdhet. Materialet har analyserats utifrån Carol Lee Bacchis diskursmetodologi *What's the problem?*

Huvudresultat: Ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet skiljer sig markant åt och förståelsen tycks i viss mån påverkas av deras organiseringsgrund. I materialet har sex huvudsakliga teman framträtt, där man talar om jämställdhet som antingen ett *grundtillstånd* eller som en fråga om *könsfördelning, utrymme, innehåll, ett specifikt kön* eller *normer och strukturer*. Det dominerande talet tycks i stor utsträckning vara präglat av den kvantitativa förståelse som även formulerats i den statliga bidragskontexten.

Nyckelord: jämställdhet, jämställdhetsdiskurser, ungdomar, ungdomsorganisationer, diskursanalys, kön

Innehåll

1	Bakgrund.....	4
2	Inledning	5
2.1	Problemformulering	5
2.2	Syfte	5
2.3	Frågeställningar	5
2.4	Avgränsningar	6
3	Materialens kontext	6
3.1	Ungdomsstyrelsen	6
3.2	Ungdomsorganisationerna och det civila samhället	7
3.3	Förändringar i statsbidragsmålen	8
3.4	Jämställdhetsbegreppet.....	10
4	Tidigare forskning och teori	11
4.1	Diskursanalys	11
4.2	Könskonstruktioner	13
4.3	Jämställdhet som omstritt begrepp.....	15
4.4	Ungdomar och jämställdhet	17
4.5	Queerteoretisk och genusvetenskaplig kritik mot jämställdhet.....	19
4.6	Feministisk organisationsteori.....	20
5	Metod/material	22
5.1	Metodval	22
5.2	Material	22
5.3	What's the problem?	23
5.4	Tillvägagångssätt.....	24
5.5	Kritiska reflektioner	25
5.6	Etik	26
6	Analys	28
6.1	Inledning	28
6.2	Jämställdhet som grundtillstånd	29

6.3	Jämställdhet som jämn könsfördelning	32
6.4	Jämställdhet som utrymme	37
6.5	Jämställdhet som könsspecifik	39
6.6	Jämställdhet som innehåll	43
6.6.1	Den könsneutrala verksamheten	43
6.6.2	Den könsspecifika verksamheten	45
6.7	Jämställdhet som normer och strukturer	48
8	Sammanfattning.....	52
9	Vidare forskning.....	55
10	Referenslista	56
10.1	Litteratur.....	56
10.2	Offentliga dokument	58
10.3	Interner	58
11	Appendix	59
11.1	Ungdomsorganisationerna i mitt material	59
11.2	Formulär för fördjupad prövning 2008	61

1 Bakgrund

Denna uppsats är skriven inom ramen för masterprogrammet i genusvetenskap vid Göteborgs Universitet och tar avstamp i en arbetslivspraktik där syftet var att vi som studenter skulle få möjlighet att praktisera som jämlikhetshandläggare och inhämta material för den kommande uppsatsen. Jag har under min utbildning utifrån intresse valt att inrikta mig mot ungdomar och frågan om vilka möjligheter de har att forma sina egna liv, vilket i samband med praktiken förde mig till Ungdomsstyrelsen som är den statliga myndighet som arbetar med just ungdomsfrågor.

De första veckorna på praktiken var otroligt intensiva och det var många gånger en omtumlande upplevelse att försöka knyta samman teoretiska kunskaper med det praktiska arbetet på praktikplatsen. Som student på ett masterprogram inriktat mot jämlikhetsarbete blev en oundviklig fråga vilket utrymme som finns för de kritiska, dekonstruerande och socialkonstruktivistiska genusperspektiven utanför akademins väggar - och vad har egentligen de genusvetenskapliga teoribildningarna gemensamt med jämställdhets- och jämlikhetsarbete?

Talet om jämställdhet var ständigt närvarande under min praktik på Ungdomsstyrelsen och det var ett perspektiv som fanns med i de förordningar och regleringsbrev som myndigheten arbetade utifrån. Många gånger kändes dock de tankesätt som jag präglas av efter min utbildning långt ifrån det faktiska talet om jämställdhet i det sammanhang där jag nu befann mig.

Genom min placering på enheten för organisationsstöd kom jag tidigt i kontakt med civilsamhället och de svenska ungdomsorganisationerna och jag intresserade mig snart för deras arbete med jämställdhet och jämlikhet. För att vara berättigade till statsbidrag var de ålagda att arbeta med bland annat jämställdhet, något som i de statliga direktiven dock tycktes ha reducerats till någonting kvantitativt som enbart handlade om att räkna män och kvinnor. Ungdomsorganisationerna hade krav på sig att i samband med sin bidragsansökan redovisa könsuppdelad statistik över medlemmar och styrelser och utöver detta skedde vart tredje år en fördjupad prövning där de mer fritt fick beskriva och tala om sitt jämställdhets- och jämlikhetsarbete. Jag läste detta material med en mängd funderingar i bakhuvudet: vad handlade jämställdhet egentligen om och fanns det någon fast definition av begreppet? Hade begreppet någon subversiv potential – och vad hände när det placerades in i en statlig

kontext? Hur påverkade de statliga direktiven förståelsen för jämställdhetens innebörd hos ungdomsorganisationerna och deras medlemmar? Dessa frågor inspirerade mig att göra en närläsning av materialet, vilket resulterade i en diskursanalys av ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet.

2 Inledning

2.1 Problemformulering

Sedan 60-talet har jämställdhet blivit ett väletablerat begrepp i Sverige och vi lever med bilden av Sverige som världens mest jämställda land. De flesta tycks positivt inställda till jämställdheten och jämställdhetsperspektiv ska numera genomsyra en mängd områden, samtidigt som en otvetydig innebörd av begreppet saknas. Diskussionerna kring jämställdhet tycks många gånger utgå från en vuxencentrerad kontext som främst fokuserar på arbetslivet, politiken och (det heterosexuella) familjelivet, samtidigt som det ofta framställs som en generationsfråga som kommer lösa sig automatiskt i samband med att de yngre generationerna gör entré på dessa områden (jfr Andersson & Berggren, 2009, Sohl, 2004, Wahl m.fl. 2001). Trots detta saknas i stor utsträckning forskning om vilka betydelser ungdomar själva läser in i jämställdhetsbegreppet och hur frågan om jämställdhet tolkas ur ett ungdomsperspektiv.

2.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv och genusvetenskapliga teorier undersöka förståelsen av begreppet *jämställdhet* inom svenska ungdomsorganisationer, samt vilken förståelse av *kön* som ligger till grund för det jämställdhetsarbete som bedrivs.

2.3 Frågeställningar

- Vilken typ av *problem* framställs frågan om jämställdhet som?
- Vilka *handlingar* (o)möjliggörs genom denna problemformulering?
- Vilka föreställningar om *kön* implicerar denna problemformulering?

2.4 Avgränsningar

Denna uppsats är skriven inom en genusvetenskaplig disciplin, varvid mitt fokus inte ligger på förvaltnings- och organisationsteoretiska processer eller praktiskt jämställdhetsarbete, utan jag vill utifrån ett poststrukturalistiskt och diskursteoretiskt angreppssätt främst studera *talet om* jämställdhet. Inom uppsatsens ramar ryms dock inte en redogörelse för samtliga sätt att tala om jämställdhet inom ungdomsorganisationerna, utan syftet med uppsatsen är att lyfta fram de huvudsakliga spår som kan utläsas i materialet. Uppsatsen kommer även behandla frågan om jämställdhet separat från andra former av jämlikhet, trots att dessa utifrån en intersektionell förståelse av makt till stor del antas vara oundvikligt sammanbundna – något jag återkommer till i min analys (jfr Young, 2000:218). Detta är dock främst en konsekvens av det empiriska materialets utformning där jämställdhet och jämlikhet behandlas som två separata frågor.

3 Materialets kontext

3.1 Ungdomsstyrelsen

År 1959 bildades Statens Ungdomsråd - ett kontakt- och samordningsorgan i ungdomsfrågor med representanter från ideella, religiösa och politiska organisationer, idrottsrörelsen, kommuner och myndigheter. Rådet hade i uppdrag att “samordna och stimulera de frivilliga organisationernas arbete bland ungdom och för ungdomsfostran samt att främja samverkan med myndigheter och med hem och skola.” (US). Under 70-talet fick de även i uppdrag att agera rådgivare till kommunerna i ungdomsfrågor samt att arbeta med viss planering och utredning åt regeringen och rådet ombildades några år senare från en paraplyorganisation till en myndighet. I samband med detta fick Statens Ungdomsråd även i uppdrag att handa de statliga stöden till ungdomsorganisationerna. Under 80-talet utökas myndighetens uppdrag till att även innefatta främjandet av fritids- och kulturverksamhet bland ungdomar samt att “följa och stimulera forskning och utvecklingsarbete inom barn- och ungdomsområdet” (US).

1994 ombildades Statens ungdomsråd till den nuvarande förvaltningsmyndigheten Ungdomsstyrelsen, vilket gav den status som “regeringens expertmyndighet med ett sektorsövergripande ansvar inom ungdomspolitikens område” och man betonade nu allt

tydligare frågor om ungdomars delaktighet och inflytande i samhället (US). Ungdomsstyrelsen arbetar idag utifrån den ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma - rätt till välfärd* (Prop. 2004/05:2) som slår fast att den ungdomspolitiska verksamheten ska bedrivas utifrån perspektivet att ungdomar är en resurs, att de är olika, att de har rättigheter samt att deras självständighet och oberoende ska stödjas. Ungdomsstyrelsens ligger sedan 2006 under Integrations- och jämställdhetsdepartementet och arbetet på de tre enheterna för kommunal och nationell ungdomspolitik, internationellt samarbete samt organisationsstöd styrs främst av regeringens förordningar och årliga regleringsbrev (US).

3.2 Ungdomsorganisationerna och det civila samhället

Ungdomsorganisationerna är en del av det svenska föreningslivet och det som kommit att kallas det civila samhället, vilket enligt Sveriges Kommuner och Landsting kan ses som den samhällssfär där individer frivilligt och ideellt arbetar för det gemensamma bästa och begreppet sägs ha sina rötter ”i tanken om folklig motkraft till en auktoritär stat eller diktatur” (SKL, 2006:4,17). I Norden utgörs det civila samhället främst av en folkrörelsetradition med medlemsorganisationer uppbyggda efter en viss demokratisk struktur, vilka historiskt sett utgjort en demokratisk skola och ett sätt för medborgarna att gentemot staten och andra aktörer mobilisera sig kring gemensamma intressen (SKL, 2006:17).

Det civila samhället framhålls ofta som en viktig faktor för samhällsutvecklingen och en central aspekt av en levande demokrati, varvid det kan anses ligga i statens intresse att gynna ett levande civilsamhälle som bidrar till att tillvarata människors engagemang och därmed främjar ett medborgarinflytande. Även den stora mängd arbete som utförs ideellt av det civila samhällets aktörer kan anses gynna staten, med avseende på samhällsutveckling och demokrati såväl som ekonomi (jfr SKL, 2006:4, Wijkström m.fl., 2004). Ungdomsorganisationerna påpekar ofta vikten av att värna ett fritt organiserat föreningsliv som är fristående från staten och de motsätter sig därmed allt för omfattande statliga direktiv för den verksamhet som bedrivs (Remissammanställning¹).

Statsbidraget till ungdomsorganisationer har funnit sedan 1940-talet och dess ursprungliga syfte var att stödja föreningslivets ”ungdomsvårdande arbete” (US). Syftet med bidraget

---

¹ Detta var även synpunkter som framkom då jag under min praktik på Ungdomsstyrelsen fick möjlighet att träffa och intervjua representanter för ett flertal ungdomsorganisationer.

fokuserar idag främst på att främja just samhällsengagemang, demokrati och jämlikhet utifrån en tanke om att samhället vinner på ungdomars delaktighet och möjligheter till att påverka. Under 2008 mottog 90 olika² organisationer det statsbidrag till ungdomsorganisationer som fördelas av Ungdomsstyrelsen (US).

Kriterierna för att vara berättigad till denna bidragsform regleras i förordning 2001:1060, där man fastslår att organisationen ska vara en öppen sammanslutning där medlemskapet är frivilligt, att den ska vara självständig och demokratiskt uppbyggd med en verksamhet som inte strider mot demokratins idéer samt att andelen ungdomsmedlemmar (mellan sju och 25 år) ska utgöra minst 60 procent av organisationens totala medlemsantal. Organisationen ska även ha ett visst antal medlemmar samt ha lokalföreningar i ett visst antal län. Syftet med bidraget formuleras vidare i fem övergripande mål som ungdomsorganisationerna bör leva upp till;

1. främja barns och ungdomars demokratiska fostran,
2. främja jämställdhet mellan könen,
3. främja jämlikhet mellan olika ungdomsgrupper,
4. ge barn och ungdomar en meningsfull fritid, och
5. engagera fler ungdomar i föreningslivet.

3.3 Förändringar i statsbidragsmålen

När jag kom till Ungdomsstyrelsen våren 2010 hade en översyn av bidragssystemet för ungdomsorganisationer nyligen skett och i den statliga utredningen *Fritid på egna villkor* (SOU 2009:29) presenterar utredarna förslag på hur villkoren för statsbidraget skulle kunna omarbetas. Jämställdhet och jämlikhet förslås där strykas som mål för ungdomsorganisationerna med hänvisning till att målen är för övergripande och därmed svåra att formalisera, vilket sägs leda till allt för kvalitativa bedömningar som inte anses kunna vara likvärdiga och rättssäkra (SOU 2009:29:15,17). Ungdomsstyrelsen har sedan tidigare upplevt sig ha problem att ”utforma mätbara indikatorer som utgör rimliga aspekter av måluppfyllelsen (Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:7:40).

Istället läggs förslaget att det ska bli ett *villkor* för organisationerna att ”sträva efter att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha en jämn fördelning av makt och inflytande över

---

² För vilka, se bilaga 10.1 *Ungdomsorganisationer*

organisationen och över dess verksamhet”. Indikatorn på detta kommer utgöras av könsuppdelad statistik av organisationens medlemmar och styrelsesammansättning³ (SOU 2009:29:15). Det nya villkoret sägs vara ett verktyg för att uppnå bättre jämställdhet i ungdomsorganisationer och det antas utgöra en uppmuntran till jämn könsfördelning (SOU 2009:29:232).

Målet om att ungdomsorganisationerna ska arbeta för jämlikhet mellan olika ungdomsgrupper föreslår utredaren helt sonika ska strykas, med hänvisning till att det nuvarande villkoret om att verksamheten inte får strida mot demokratins grunder antas förutsätta att organisationen inte kan ”diskriminera medlemmar på grund av kön, sexuell läggning, etnisk bakgrund, ålder och funktionsnedsättning” (SOU 2009:29:17). I och med att målet inte går att kvantifiera, då det med all rätt anses olämpligt att kategorisera och begära in statistik på till exempel medlemmars klasstillhörighet eller sexualitet, så finns det heller inget utrymme att formellt kräva att organisationerna (aktivt) ska verka för jämlikhet (SOU 2009:29:61). Istället nöjer man sig med att anta att en demokratisk värdegrund innebär att organisationer inte (aktivt) kan verka för ojämlikhet. Att främja jämlikhet mellan ungdomsgrupper och jämställdhet mellan könen kommer utifrån lagda förslag därmed inte längre utgöra ett syfte för statsbidraget till ungdomsorganisationer och kommer därmed heller inte prövas vart tredje år så som nu är fallet (SOU 2009:29:72).

Trots att de mål som finns idag är uttryck för politiska ambitioner som bygger på i grunden kvalitativa begrepp, som enligt Ungdomsstyrelsen själva omöjligt kan besvaras med ett ja eller nej, blir det tydligt att frågor som rör jämställdhet, jämlikhet och demokrati i en statlig bidragskontext tvingas omformuleras och konkretiseras till någonting mätbart i syfte att skapa en rättssäker och likvärdig bedömning (jfr Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:7:44). Det finns inte utrymme för så kallade ”kvalitativa och subjektiva värderingar” av organisationers verksamheter när det handlar om statliga bidrag (SOU 2009:29:85).

Att man trots denna kvantifiering och kraftiga förenkling väljer att hålla fast vid just begreppet 'jämställdhet' blir intressant ur ett diskursanalytiskt perspektiv, därför att denna kvantifiering i sig kan antas ge mening åt begreppet och forma ungdomsorganisationernas förståelse av vad jämställdhet *är* och *kan vara*. Det upprepade talet om jämställdhet som

---

³ Även sedan tidigare har dock målet om jämställdhet mellan könen, *utöver* de fördjupade prövningarna som görs vart tredje år, prövats av Ungdomsstyrelsen genom att de begär in statistik på könsfördelningen i organisationernas medlemsbas samt genom att de ser till hur väl representerat det underrepresenterade könet är i organisationernas styrelser (SOU 2009:29:60).

någonting som måste göras mätbart kan ses som en del i en ständigt pågående diskursiv strid som förskjuter begreppets betydelse och strävar mot en fastlåsning av dess innebörd (jfr Bergström & Boréus, 2000:235).

3.4 Jämställdhetsbegreppet

Jämställdhet uppstod som politiskt begrepp i Sverige på 60-talet och har kommit att specifikt belysa jämlikhet mellan könen och deras rättigheter och skyldigheter inom arbetsliv, utbildning och privatliv (Jordansson 2005:244, SOU2005:66). Den svenska jämställdhetspolitiken utgår idag från att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv och bygger på fyra delmål om jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet (samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete), jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (SOU 2005:66, Regeringskansliet).

I Nationalencyklopedins definition av jämställdhet talar man främst om att män och kvinnor ska erhålla samma möjligheter och rättigheter och kompletterar de jämställdhetspolitiska målen med att även tala om ”möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger”. Denna syn på jämställdhet som en ”identitetsfråga” framkommer även i de svenska läroplanerna som fastslår att ”skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet” (Lpo94). Vad jämställdhet egentligen innebär tycks delvis vara beroende av kontext och det är många gånger inte helt uppenbart vad talet om ett ”jämställdhetsperspektiv” egentligen åsyftar. Nationalencyklopedin skiljer exempelvis på olika former av jämställdhet:

Kvantitativ jämställdhet avser rättvisaspekten, dvs. det är orättvist att vissa människor utan särskilda skäl ska ha exempelvis lägre lön eller sämre arbetsvillkor. *Kvalitativ jämställdhet* åsyftar ett förhållande där bl.a. villkor och maktförhållanden är könsneutrala och således inte präglade av tillskrivna könsbestämda kvalifikationer och kompetenser. *Formell jämställdhet* innebär att det inte längre finns några formella eller rättsliga hinder för jämställdhet. *Reell jämställdhet* har emellertid inte uppnåtts förrän kvinnor och män har lika villkor i realiteten. (mina kursiveringar)

Dessa olika inriktningar och breda definitioner av jämställdhet tycks dock lämna stort utrymme för individuella tolkningar och forskning på området visar att jämställdhet kommit att förstås på en mängd olika sätt beroende på kontext och kunskapsbas och det tycks därmed heller inte gå att ringa in någon entydig innebörd utifrån begreppets praktiska

tillämpning (jfr Jordansson, 2005, Magnusson, 1999, Wahl m.fl., 2001). Denna variationsvidd och begreppets tillsynes breda betydelse gör att det blir relevant att följa upp och undersöka dess tillämpning, för att därigenom synliggöra de konsekvenser som dessa tolkningar leder till (Magnusson, 1999:2).

4 Tidigare forskning och teori

4.1 Diskursanalys

Att presentera en enhetlig bild av vad diskursteori innebär tycks snudd på omöjligt och olika teoretiker förespråkar alla delvis skilda förståelser och definitioner av diskursbegreppet. Det som förenar de olika diskursteoretiska inriktningarna är dock att de alla har en poststrukturalistisk och socialkonstruktivistisk utgångspunkt som fokuserar på språkets konstruktiva effekter (Phillips & Hardy, 2002:5). Språket ses därmed inte som ett objektivt instrument som kan användas för att återge och beskriva en neutral verklighet, utan antas sätta gränserna för vårt tänkande och därigenom bidra till att *skapa* ”verkligheten” (Bergström & Boréus, 2000:234).

Idéhistorikern och filosofen Michael Foucault talar i *Vetandets arkeologi* om att ”objektet [inte] ligger i skuggornas värld och väntar på att bli befriat av en ordning som tillåter att det inkarneras i en synlig, pratsjuk objektivitet; det pre-existerar inte i förhållande till sig själv” (Foucault, 1972:53). Det anses alltså inte finnas någon ”fördiskursiv verklighet” som kan konstituera sig själv, utan världen omkring oss förmedlas genom språket och blir endast begriplig via diskurserna (Nilsson, 2008:65). Det vi tenderar att betrakta som sanningar är enligt Foucault snarare diskursivt, historiskt och kulturellt betingat - och därmed även föränderligt över tid (jfr Foucault, 1972).

Språket kan enligt Foucault ses som ett ”maktinstrument och en makteffekt på samma gång” och vårt sätt att tala om världen både innehåller och producerar makt (Foucault i Nilsson, 2008:68). Det diskursiva innehåller alltid en maktaspekt rörande *vem* som får göra sin röst hörd i kampen om meningsskapande och vems utsagor som därmed görs till ”sanna” och som tillåts definiera det tillåtna och tänkbara (jfr Foucault, 1993:8, 1972:59f).

Vårt vetande består enligt Foucault av en ”mängd av element, regelbundet utformade av en diskursiv praktik” och vetandet kan därmed ses som det som är möjligt att tala om inom diskursens ramar och som specificeras, bildas eller utesluts i en specifik diskurs (Foucault, 1993:203). Diskurserna definieras därmed inte enbart genom det som innesluts, utan även genom det som begränsas och *inte* ryms (Nilsson, 2008:55). Foucault själv talar här om *utestängningsprocedurer* som reglerar vad som kan sägas, av vem och i vilka sammanhang (Foucault, 1993:7). Diskursen kan därmed antas sätta ramarna för vad som är tillåtet och vad som istället definieras som sjukt, avvikande, förbjudet eller felaktigt (jfr Foucault, 1993). Genom att framställa världen på ett visst sätt konstitueras objekt på bestämda sätt, vilket bidrar till att gör vissa typer av handlingar relevanta och andra otänkbara (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:138).

Foucault talar här om de roller eller positioner som blir möjliga för subjektet att inta i förhållande till de objekt, institutioner och den kunskap som formas inom diskursens gränser (Foucault, 1972:61f). Han talar även om vetande som ”rymden inom vilken subjektet kan ta position för att tala om de objekt det har att göra med i sin framställning” (Foucault, 1972:203). Vi kan alltså anses vara kraftigt begränsade i hur vi tillåts förstå oss själva som subjekt, då vi enbart blir begripliga inom diskursens gränser.

Då språket antas vara det som formar och möjliggör handling kan det många gånger anses omöjligt att skilja på *talet om* något och dess *effekter*, varvid diskurser i viss mån även kan anses fokusera på sociala praktiker och kringliggande kontexter (jfr Bergström & Boréus, 2000:222f,235). Foucault kopplar själv samman det diskursiva med frågor om till exempel positioner, institutioner och handling (jfr Foucault, 1972:59ff).

Foucaults diskursteori sägs dock främst betona det sammanhållna och gemensamma och hans produktion fokuserar till stor del på att hitta *en* dominerande diskurs eller kunskapsregim, snarare än att belysa de motsättningar som finns inbyggda i diskurserna och som är centrala i till exempel Ernesto Laclau och Chantall Mouffes teoribildning. Enligt Marianne Winther Jørgensen & Louise Phillips har denna konfliktfyllda syn på diskurser som parallellt existerande och stridande om att få sin kunskap erkänd som den sanna fått allt större genomslag på det diskursanalytiska fältet idag (jfr Bergström & Boréus, 2000:226, Winther Jørgensen & Phillips, 2000:20).

4.2 Könskonstruktioner

Att inta en poststrukturalistisk utgångspunkt där diskursens konstruktiva egenskaper står i fokus medför även ett antagande om att det inte finns något "verkligt" och "sant" utanför diskursen - och att det därmed heller inte finns några identiteter som blir möjliga utanför de språkliga konstruktionerna (Eldén, 2005:67). Det postmoderna tänkandet förkastar tanken på identiteter som stabila kategorier utan ser dem snarare som föränderliga och kontextuellt skapade och där subjektets handlingsutrymme och möjliga identitetspositioner antas formas inom diskursen (jfr Bergström & Boréus, 2000:235f). Även kön kan därmed tolkas som något språkligt och socialt format som saknar en prediskursiv innebörd. Begrepp så som 'kvinna' eller 'man' får i olika sammanhang och historiska kontexter olika innebörder och kan därmed antas sakna en essentiell kärna (Eldén, 2005:68).

Enligt retorikern och queerteoretikern Judith Butler formas kön inom vad hon kallar *den heterosexuella matrisen*, genom vilken kroppar görs begripliga genom en kulturell och diskursiv ordning som föreskriver två tydligt identifierbara kön som förutsätts vara motsatser och därigenom begära varandra. Denna ordning bidrar till att reducerar könens komplexitet genom att uteslutande koppla feminina uttryck till en kvinnokropp och maskulina uttryck till en manskropp (Butler, 2005:45, Rosenberg, 2002:71). Denna diskursiva ordning reglerar det socialt godkända (och icke-godkända) och gör därmed de binära könskategorierna och heterosexualiteten till någonting obligatoriskt (Rosenberg, 2002:71). Butler talar även om kön som någonting *performativt*, alltså något som ständigt görs, upprepas och iscensätts (jfr Rosenberg, 2002:75). Performativa akter kan ordagrant förklaras som "uttalanden som när de yttras också utför en viss handling vilken har bindande kraft"⁴, men förstås i en vidare mening som "diskursens makt att framkalla det som den benämner" (Butler, 2005:100). Detta sker genom att människor handlar i enlighet med det talade och de görs till subjekt genom att först ha blivit tilltalade och benämnda av diskursen. De performativa handlingarna kan enligt Butler därmed sägas bygga på att vi "citerar" vår egen plats i språket (Butler, 2005:100f).

Detta postmoderna synsätt på kön innebär samtidigt en paradox i den feministiska teorin då det feministiska subjektet (kvinnan) enligt Butler kan ses som "diskursivt konstituerat av det politiska system som förmodas främja dess emancipation" (Butler, 2005:38). Att förneka kvinnor som ett socialt kollektiv innebär att avlegitimera feministiska

---

⁴ Som exempel brukar nämnas hur prästen genom att uttala "jag förklarar er härmed gifta.." eller "jag döper dig härmed till.." i samma ögonblick *skapar* det som uttalas (jfr Butler, 2005:99).

jämställdhetsprojekt, samtidigt som försöken att tala om kvinnor som kollektiv många gånger riskerar att bli essentialistiska och uteslutande (Young, 2000:217). Att helt förneka förekomsten av kön bidrar enligt Iris Marion Young till att göra det omöjligt att se förtryck som systematiska, strukturerade och institutionella processer, varvid människors gemensamma upplevelser av förtryck reduceras till individuella problem (Young, 2000:223). Kategoriseringar kan därmed anses bli nödvändiga för att kunna synliggöra strukturella aspekter av förtrycket och formulera politiska åtgärder för dessa (Young, 2000:224).

Den feministiska filosofen Iris Marion Young väljer att bemöta detta dilemma genom att tala om kön som *seriell kollektivitet*, vilket är ett försök att komma runt föreställningar om kvinnor som en homogen grupp som identifierar sig med varandra och delar samma erfarenheter och behov. Hon förespråkar istället ett pragmatiskt förhållningssätt som ser 'kvinnor' som en politisk kategori (Young, 2000:217). Att tala om 'kvinnor' som seriell kollektivitet innebär att betrakta dem som:

ett socialt kollektiv vars medlemmar är passivt förenade av de objekt som deras handlande riktar sig mot och/eller av de objektiverade resultaten av de materiella effekterna av andras handlande (Young, 2000:232).

Serien ses som ett amorft kollektiv som istället för att utgå från en viss identitet eller gemensamma erfarenheter, förenar människor passivt och icke-självmedvetet genom deras handlingar och dessas relation till materiella föremål, strukturer och miljöer (Young, 2000:236f). Serien 'kvinna' eller 'man' kan därmed ses som en "strukturell relation till materiella objekt" där Young bland annat talar om fysiska attribut, heterosexuella strukturer, språk, sociala rum och regler, kläder, arbetsdelning och andra materiella faktorer i relation till vilka vi plötsligt kan komma att förstå oss själva som kvinnor eller män (Young, 2000:239ff). Serien 'kvinna' eller 'man' är därmed passiv och utgår inte från de *individer* som placeras i den, utan från de *positioner* som individerna tvingas in i genom "den materiella organisationen av sociala relationer" (Young, 2000:244).

Kritik mot föreställningar om män och kvinnor som två statiska och homogena kategorier kan även sägas hänga ihop med begreppet intersektionalitet, vilket enligt genusvetaren Nina Lykke används för att beskriva "samverkan mellan olika samhälleliga maktassymetrier, baserade på kategorier så som genus, sexuell preferens, klass, profession, ålder, nationalitet etc" (Lykke, 2003:48). Dessa olika dimensioner antas i sin tur vara "oupplösligt förbundna med varandra genom en dynamisk interaktion" (ibid). Intersektionalitets-begreppet har sitt

ursprung i en kritik mot den hegemoniska, vita, västerländska feminismen, som gjort anspråk på att tala för ”alla kvinnor” och därmed blundat för de andra maktaxlar som formar människor som subjekt (de los Reyes & Mulinari, 2005:15). Utifrån detta perspektiv blir det grovt felaktigt att tala om könen som två homogena kategorier, vilket helt blundar för de mängder av inomgruppsliga skillnader som ryms i dessa kategorier. Det intersektionella perspektivet vill istället belysa hur olika former av diskriminering samverkar (Lykke, 2003:50).

4.3 Jämställdhet som omstritt begrepp

I forskning kring jämställdhet lyfts det många gånger fram som ett mycket tvetydigt och kontingent begrepp som kan fyllas med en mängd skilda innebörder, vilka i stor utsträckning är avhängiga dem som uttolkar begreppet (jfr Eldén, 2005, Jordansson, 2005, Magnusson, 1999, Wahl m.fl., 2001). Den feministiska teoretikern Sara Ahmed menar att det finns en risk med just öppna och tolkningsbara begrepp som t.ex. jämställdhet, jämlikhet och mångfald, då deras användbarhet blir beroende av vem som *definierar* dem samt vem de anses *gälla*. Detta tolkningsutrymme och brist på tydligt innehåll kan enligt Ahmed leda till att begreppen definieras på ett sätt som istället förhindrar förändring (Ahmed 2007:240).

Ahmed problematiserar även förhållandet mellan att ’göra’ och att ’säga’ och hon menar att det ofta finns en diskrepans mellan organisationers uttalade värderingar och det arbete som faktiskt bedrivs eller de strategier som finns kring frågorna (Ahmed 2007:243). Hon talar till exempel om hur organisationer tenderar lyfta fram mångfald som en grundvärdering och marknadsför sig som ’diverse’, då detta anses ge värde till organisationen, men det innebär dock inte att organisationen per definition är *engagerad* i frågan eller aktivt arbetar med den (Ahmed 2007:249).

Ahmed för även ett resonemang kring begreppet *equality* som hon menar har blivit kringkastat, upprepat och överanvänt tills dess människor tröttnat på det. Detta leder många gånger till en paradox där en upprepning är nödvändig så länge som förändringar inte äger rum, samtidigt som förändringar inte kommer äga rum därför att människor har tröttnat på det ständiga upprepandet av begreppet – en trötthet som riskerar forma ett motstånd mot frågan. Ahmed menar därmed att budskapet som ryms bakom ett begrepp riskerar gå förlorat eftersom människor anser sig ha hört begreppet förut och därmed blockerar sig från det (Ahmed 2007:239). Ahmeds resonemang har stora likheter med Daniel Heradstveits och

Tore Bjørgos tal om *retoriskt slitage*, vilket innebär att ett begrepp som upprepas allt för många gånger riskerar förlora sin mening och därmed bli en kliché. De menar att vissa tecken tillförs så många olika betydelser och blir insatta i så många olika sammanhang att de tillslut mister sin mening. Vissa begrepp eller symboler kan därmed antas symbolisera så många olika disparata saker att de har blivit urvattnade och inte längre står för någonting alls (Heradstveit & Bjørge, 1996:83).

Forskning kring diskursiva konstruktioner av jämställdhet visar just på ett långt ifrån enhetligt begrepp som rymmer en mängd motsägelsefulla tolkningar och många gånger tycks ett flertal olika jämställdhetsdiskurser existera parallellt. I *Det ordnar sig – teorier om organisation och kön* (2001) undersöker organisationsforskaren Anna Wahl m.fl. jämställdhetsdiskurser inom arbetslivet och hittar där tre huvudsakliga sätt att tala om jämställdhet – att hjälpa kvinnor, att tillvarata kompetens eller att omfördela makt. Diskussionen förs här främst utifrån idéer om lönsamhet och tillvaratagandet av kompetens, vilket tyder på att förståelsen av begreppet är starkt präglad av den kontext som diskussionen förs inom. Jämställdhet tycks därmed få en delvis annan innebörd i arbetsmarknadens organisationer än inom politik och lagstiftning (Wahl m.fl. 2001:171).

Innebörder av jämställdhet i en politisk kontext har studerats av bland annat psykologen Eva Magnusson som i artikeln *Jämställdhet i många olika versioner* har valt att studera jämställdhetsdiskurser bland de svenska riksdagspartierna. Hon konstaterar att det tycks finnas en odelat positiv inställning till jämställdhet inom den svenska politiken, men att det däremot inte råder någon konsensus kring vad jämställdhet egentligen innebär (Magnusson, 1999:1). Magnusson har hittat sex stycken parallella diskurser i talet om jämställdhet där betoningen läggs på antingen konsensus, individualism, skillnadstänkande, mäns förhållande till jämställdhet, kvinnors förhållande till jämställdhet eller jämställdhetens gränser mot det extrema (Magnusson, 1999). Spridningen av olika jämställdhetsversioner är alltså stor, de olika förståelserna är många gånger oförenliga och det tycks saknas en gemensam betydelse att enas kring. Magnusson menar att det därmed inte går att samtala om jämställdhet utan att först specificera vad vi menar med begreppet (Magnusson, 1999:18).

Diskursanalyser av jämställdhet inom förvaltning har även gjorts i ett flertal uppsatser, bl.a. av genusstudenterna Lisa Andersson och Helena Berggren (2009) som i uppsatsen *Jämställdhetens paradoxer* gjort en fallstudie av jämställdhetsarbetet i Ängelholms

kommun och av socionomstudenten Kajsa Björnstedt (2008) som i sin uppsats *Den paradoxala jämställdheten* analyserar talet om jämställdhet inom socialt arbete. En stor del av forskningen kring jämställdhet tycks utgå från just arbetslivet eller politiken och bland de jämställdhetsdiskurser som framträder finns bland annat talet om jämställdhet som en generationsfråga, vilket gör det extra intressant att i denna uppsats lägga fokus på just ungdomar och civilsamhället – ett område som tycks relativt utforskat.

Wahl m.fl. menar att synen på jämställdhet som en generationsfråga legitimerar en syn på det arbete som bedrivs som onödigt eller överdrivet, därför att jämställdhet inom ramen för denna diskurs tolkas som en naturlig utveckling eller någonting som går av sig själv (Wahl m.fl., 2001:172). Jämställdhet konstrueras därmed som någonting som nästa generation kommer ordna och flera av intervjupersonerna i Andersson och Berggrens studie menar att den största förändringspotentialen just finns hos de yngre generationerna, då dessa antas ha en större medvetenhet och kunskap om frågan⁵. Jämställdhet framställs därmed som en fråga om inlärd attityd och könsidentitet som grundläggs i yngre åldrar, tillskillnad från äldre personer som inte förutsätts ha ett lika "naturligt" förhållande till jämställdhet (Andersson & Berggren, 2009:34f). Även i sociologen Lena Sohl's (2005) studie *Men då ska man väl inte börja med herrar i min ålder...* ges bilden av att den äldre generationens värderingar inte går att förändra, men att jämställdheten går framåt då dagens samhälle upplevs som mer jämställt än gårdagens. Hoppet om jämställdhet förläggs därmed återigen främst hos de yngre generationerna som förväntas skapa kön på ett "annat, mer jämställt och 'bättre' sätt" (Sohl, 2005:54ff).

4.4 Ungdomar och jämställdhet

Att skaffa mig en överblick av forskningsfältet kring jämställdhet har i stor utsträckning lett mig in på forskning som utgår från vuxnas perspektiv och där fokus läggs på områden så som arbetsmarknad och familjeliv, medan ungdomsforskning sällan tycks fokusera på själva begreppet 'jämställdhet'. Genusvetarna Eva Lundgren och Renita Sörensdotter (2004) har dock i boken *Ungdomar och genusnormer på skolans arena* intervjuat högstadiungdomar om deras förhållningssätt till kropp, kön och sexualitet och där själva valt att koppla samman detta med frågan om jämställdhet. Även Rädda Barnen har undersökt jämställdhet bland ungdomar i rapporten *Ojdå! Unga om jämställdhet på gymnasiet* där forskarna på ett

---

⁵ Detta ses dock i sin tur som en följd av en ökad medvetenhet hos pedagogerna inom skola och förskola, vilka inte längre i lika stor utsträckning antas behandla pojkar och flickor olika.

liknande sätt har kopplat samman frågan med sexualitet, kropp och trakasserier, men även med innehållet i skolarbetet och relationer på skolan i stort (Florin & Lindberg, 2005).

Lundgren och Sörensdotters studie visar att även ungdomarna i stor utsträckning tolkar jämställdhet som en fråga som rör ”framtiden” genom att begreppet kopplas samman med just arbetsdelningen i ett (heterosexuellt) samboliv eller ojämlika villkor i arbetslivet (Lundgren & Sörensdotter, 2004:63). På detta sätt ses jämställdhet inte som något som rör deras nuvarande situation och deras personliga erfarenheter av könsbaserade orättvisor i skolan, så som begränsande normer kring sexualitet, lärarnas ojämlika bemötande av killar respektive tjejer eller möjligheterna till utrymme under lektionstid (Lundgren & Sörensdotter, 2004:61ff). De flesta ungdomarna i studien har inte reflekterat över jämställdhet och begreppet anses inte beröra dem som ungdomar, trots en mycket påtaglig medvetenhet om samhällets skilda förväntningar på killar och tjejers beteenden och upplevelsen av ett starkt begränsat och genuspräglad handlingsutrymme (Lundgren & Sörensdotter, 2004:66).

I Rädda Barnens rapport tycks ungdomarna i något större utsträckning sammankoppla jämställdhet med till exempel sned könsfördelning på de olika gymnasieprogrammen eller en ”grabbig jargong” i klassen, men trots detta tolkas jämställdhet även här i första hand som ett vuxenproblem kopplat till arbetsmarknaden – ett problem som dock antas vara löst till dess ungdomarna själva blivit vuxna (Florin & Lindberg, 2005). Att jämställdhet tolkas som en ”vuxenfråga” snarare än att kopplas till den egna vardagen anses kunna bero på att man till stor del är präglad av ”den offentliga bilden av vad jämställdhetsarbete handlar om” och att det framförallt är dessa jämställdhetsfrågor som diskuteras i media (Lundgren & Sörensdotter, 2004:70, Florin & Lindberg, 2005:33)⁶. Denna förståelse och tolkning av begreppet leder även till att ungdomarna i stor utsträckning förnekar att deras vardag är ojämställd, trots en mängd erfarenheter av särbehandling i skolan (Lundgren & Sörensdotter, 2004:70). I likhet med hur jämställdheten i andra sammanhang ofta lyfts fram som en generationsfråga som ”kommer lösa sig automatiskt genom de yngre generationerna” förskjuter ungdomarna själva i sin tur frågan om jämställdhet till vuxengenerationen och placerar den därmed utanför de egna dagliga sammanhangen (Lundgren & Sörensdotter, 2004:65).

---

⁶ Det framstår dock som att även forskarna bakom de båda studierna själva är präglade av denna vuxencentrerade jämställdhetsdiskurs genom att de själva valt att explicit ställa frågor om till exempel förväntningar på framtida arbetsdelning i hemmet eller löneförhandlingar på arbetsmarknaden. På detta sätt upplever jag att studiernas upplägg i sig kan ha bidragit till att reproducera denna tolkning av begreppet.

4.5 Queerteoretisk och genusvetenskaplig kritik mot jämställdhet

De skilda förståelserna av jämställdhetsbegreppet och deras kopplingar till genusvetenskaplig teoribildning diskuteras av genusvetaren Birgitta Jordansson i forskarrapporten *Jämställdhet och genusforskning* till SOU 2005:66. Hon menar där att jämställdhetsarbete ofta utgår från två parallella inriktningar: *kortsiktigt förbättringsarbete* och *långsiktigt förändringsarbete*, där det första främst handlar om enskilda individers villkor, medan det andra tar fasta på strukturella förhållanden (Jordansson 2005:239). Jordansson menar att det finns ett stort glapp mellan att antingen tolka jämställdhetsfrågan som ett uttryck för en strukturell könsmaktsordning, eller att se det som en fråga om att ”tillvarata kvinnors och mäns annorlunda intressen och villkor” och enbart fokusera på antalet män och kvinnor på olika platser i organisationen (Jordansson 2005:240).

Den allmänna opinionen har enligt Jordansson under 90-talet fyllt jämställdhetsbegreppet med särartsuppfattningar om könen och det är denna förståelse den allmänna debatten kring jämställdhet till stor del fokuserar på. Istället för att belysa ett makt- eller rättighetsperspektiv handlar talet många gånger främst om män och kvinnors olika egenskaper och uppfattningen att det är ”resursslöseri” att inte tillvarata kvinnors intressen och kompetenser (Jordansson 2005:248). Detta perspektiv får enligt Jordansson sitt genomslag genom att det tillåts bygga på individuella tolkningar snarare än väl underbyggd kunskap och det kan även anses vara lättare att sätta upp konkreta, kvantitativa mål om rekrytering och representation än att gå in och problematisera dolda normer och strukturer i en verksamhet (Jordansson 2005:251).

Teorianknutet jämställdhetsarbete antas däremot fokusera på könen *kvalitativa* rättigheter och möjligheter och utgår från ett förändringsperspektiv som inriktar sig på makt snarare än att enbart se till fysisk representation (Jordansson 2005:241). Detta perspektiv lyfter istället fram hur föreställningar om kön många gånger skapar en maktordning som underordnar kvinnor (Jordansson 2005:240). Ett förändringsinriktat jämställdhetsarbete handlar enligt Jordansson om att synliggöra normer och strukturer och bör fokusera på att problematisera verksamhetens genuskodning snarare än att enbart få in fler kvinnor i ”manligt definierade verksamheter” (Jordansson 2005:249).

Att jämställdhetsarbete så tydligt fokuserar på just relationen mellan män och kvinnor har problematiserats av bland annat genusvetaren Ulrika Dahl som i antologin *Queersverige* kritiserar jämställdheten för att vara ett i grunden heteronormativt projekt som utgår från föreställningar om två dikotoma kön som förväntas begära varandras olikhet (Dahl, 2005:56). Detta gör att det många gånger finns en rädsla för att jämställdhetsarbetet ska "gå för långt" och leda till avmaskuliniserade män och avfeminiserade kvinnor, vilket i sin tur antas leda till att den heterosexuella attraktionskraften försvinner⁷ (Dahl, 2005:56f). Frågan om jämställdhet är därmed enligt Dahl nära sammankopplad med det heterosexuella begäret där män och kvinnor antas ha olika egenskaper som kompletterar varandra. Hon menar dock att denna föreställning om två väsensskilda och komplementära kön är just en effekt av den erotisering av könsskillnaderna som den normativa heterosexualiteten föreskriver (Dahl, 2005:61).

Definitionen av jämställdhet utgår från enbart från relationen mellan män och kvinnor och upprätthåller därmed även denna tydliga uppdelning, där en normativ syn på vad pojkar och flickor är och gör enligt Dahl både är utgångspunkt och slutresultat för jämställdheten (Dahl, 2005:60ff). Hon menar att talet om jämställdhet därmed utgör en genusskapande process som bidrar till att forma våra föreställningar om män och kvinnor. Dahl kritiserar vidare jämställdhetsbegreppet för att vara del av en liberal rättvisediskurs som kvantifierat frågan och lagt fokus på relativt okontroversiella frågor i termer av demokrati och rättvisa. Jämställdhet kan därmed främst sägas handla om relationen mellan "riktiga män och kvinnor" och deras arbetsuppgifter, löner och positioner, snarare än att i grunden vilja skapa en förändring genom att ifrågasätta de sociala relationer och heterosexuella strukturer som samhället bygger på (Dahl, 2005:66).

4.6 Feministisk organisationsteori

Förhållandet mellan just män och kvinnor har länge varit i fokus för feministiska organisationsteoretiker som studerat könsstrukturer i organisationer. Bland klassikerna syns Rosabeth Moss Kanter's *Men and women of the corporation* (1977) i vilken hon studerar makt- och möjlighetsstrukturer inom organisationer och Cynthia Cockburn's *In the way of women* (1991) som fokuserar på mäns motstånd mot jämställdhetsarbete. Denna fråga tas

---

⁷ Kvinnorna i Dahls studie ville till exempel inte arbeta "för mycket" med jämställdhetsfrågan efter som det kunde få dem att framstå som extrema och rabiata feminister, vilket de antog skulle göra dem oattraktiva i mäns ögon. Samtidigt var männen tvungna att förhålla sig till föreställningar om att män som arbetar med jämställdhet eller traditionella kvinnoyrken ses som "fjolliga" och de var därmed noga med att poängtera att de trots allt var "riktiga karlar".

även upp i en svensk kontext av Ingrid Pincus i hennes avhandling *The Politics of Gender Equality Policy* (2002) där hon visar hur underliggande intressekonflikter leder till en ovilja att se och synliggöra de normer och föreställningar som råder inom samhället och den egna organisationen.

Även sociologen Joan Acker har bedrivit forskning på området och i sin artikel *Inequality regimes* talar hon utifrån ett intersektionellt perspektiv om hur ojämlikhetsordningar i form av praktiker, processer, handlingar och betydelser finns inbyggda och reproduceras i alla typer av organisationer och de dagliga interaktioner som äger rum inom dessa (Acker, 2006:443ff). Acker menar att dessa ojämlika ordningar ständigt återskapas, osynliggörs och legitimeras inom organisationen men att de är flytande och föränderliga, varvid de måste förstås utifrån en politisk, historisk och kulturell samhällskontext (Acker, 2006:444). Ojämlikheten kan även ta sig en mängd skilda uttryck, bland annat i frågor som rör arbetsfördelning, arbetsuppgifter, status, beslutsfattande, föreställningar om ledarskap, organisationskultur, inflytande, rekrytering, sexuella trakasserier m.m.

Även organisationsteoretikern Albert J. Mills menar i sin artikel *Organizational discourse and the gendering of identity* att kön ständigt görs inom, och i mötet med, organisationer och att "gendered statements are embedded in almost every aspect of organizational life" och i likhet med Acker talar han om exempelvis jargong, humor, policydokument, kroppsspråk, kommunikation eller tidsanvändning (Mills, 1993:142). Organisationer kan därmed inte ses som neutrala rum som människor kliver in i, utan bör enligt Mills förstås som "nätverk av relationer som är starkt könade" (Mills, 1993:145, min översättning). Att studera organisationsdiskurser handlar enligt Mills därmed inte enbart om att se till aktiv könsdiskriminering, utan att synliggöra hur diskurserna på subtila sätt formar människors uppfattningar om sina (könade) jag och vilka könspositioner som blir möjliga att inta (Mills, 1993:142ff).

5 Metod/material

5.1 Metodval

Min vilja att studera tolkningar och förståelser av jämställdhet som *begrepp* ledde mig in på det diskursanalytiska fältet, vilket sociologen Sara Eldén talar om som en ”metodologisk konsekvens av poststrukturalistiska och postmoderna teorier” (Eldén, 2005:63). Diskursanalysen kan därmed ses som både en teoretisk inriktning och en metod för att studera den sociala världen och de teoretiska utgångspunkterna och dess metodologi är svåra att särskilja (jfr Phillips & Hardy 2002, Bergström & Boréus, 2000, Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Valet att göra en textanalys ger mig möjlighet att studera ett relativt stort urval och därmed fånga en bredare bild av rådande jämställdhetsdiskurser. Syftet är dock inte att hitta en ”sann” definition av jämställdhet utan att ”identifiera och dekonstruera de diskurser och begrepp som antagit en hegemonisk karaktär i en viss kontext” (Eldén, 2005:68). I likhet med Eva Magnusson vill jag även undersöka variationsvidden i jämställdhetsbegreppet och ”utforska begreppets begränsningar och motsägelser” (Magnusson, 1999:3).

5.2 Material

Det var den tydliga kvantifiering av jämställdhetsbegreppet i den statliga bidragskontexten som väckte min nyfikenhet och som fick mig att intressera mig för hur ungdomsorganisationerna själva såg på jämställdhet. Med utgångspunkt i hur frågan om jämställdhet framställs i de statliga utredningar, propositioner och förordningar som reglerar statsbidraget till ungdomsorganisationer har jag sedan valt att titta på hur ungdomsorganisationerna själva förhåller sig till och talar om jämställdhet. Mitt huvudsakliga empiriska material utgörs av de så kallade fördjupade prövningar som ungdomsorganisationerna inkommer med till Ungdomsstyrelsen vart tredje år. Enligt SOU 2009:29 har dessa ”karaktär av dialog och process” och de syftar till att pröva organisationernas rätt till bidraget mot de mål som finns uppsatta. I den fördjupade prövningen får organisationerna själva beskriva sitt arbete med de fem målen genom att lyfta fram positiva och negativa erfarenheter från de senaste tre åren för att därefter berätta hur de avser arbeta vidare med frågorna.

De fördjupade prövningarna utgör offentliga handlingar som finns att tillgå i Ungdomsstyrelsen diarium och mitt material inkluderar samtliga 90 ungdomsorganisationer som lämnat in en redovisning för bidragsåret 2008. Jag har valt att enbart läsa igenom de två punkter som berör jämlikhet mellan olika ungdomsgrupper samt jämställdhet mellan könen, men för att få en hanterlig materialmängd har jag dock främst valt att analysera den senare av dessa.

5.3 What's the problem?

Det som enligt Nelson Phillips och Cynthia Hardy främst skiljer diskursanalys från andra kvalitativa metoder är att den inte främst fokuserar på att *förstå* och *tolka* det sociala, utan på att synliggöra de sätt på vilka den sociala verkligheten *skapas*⁸ (Phillips & Hardy, 2002:6). Styrkan i det diskursanalytiska angreppssättet sägs ligga i dess känslighet för det kontextuella och tolkande och syftet är många gånger att hitta motsägelser och dubbelhet i de texter som analyseras. Att bli för systematisk och mekanisk i sitt tillvägagångssätt och tidigt befästa kategorier eller servera färdiga recept kan därmed bli kontraproduktivt. Det kan istället anses bli upp till den enskilde forskaren att finna en fungerande verktygslåda och hitta ett angreppssätt som passar det specifika materialet och de frågor denne vill belysa (Phillips & Hardy, 2002:74f).

Jag har valt att hämta inspiration från Carol Lee Bacchis (1999) diskursanalytiska metod 'What's the problem?' som hon introducerar i boken *Women, Policy and Politics* som ett verktyg för att studera hur politiska problem (*policy problems*) konstrueras. Bacchi menar att dessa problem inte existerar fristående från hur man väljer att tala om och framställa dem i debatter eller åtgärdsförslag och hennes utgångspunkt är att alla "problem" grundar sig i tolkningar som i sin tur bygger på värderingar och val (Bacchi, 1999:1). Hennes metodologi bygger på den övergripande frågan om hur problemet framställs – 'What's the problem represented to be?' - och utgår sedan från ett flertal följdfrågor, vilka jag har haft som utgångspunkt när jag sedan angripit mitt material:

- Vilka förgivettaganden och grundantaganden som ryms inom denna framställning?
- Vilka effekter leder framställningen till?

---

⁸ De menar därmed att det viktiga i det diskursanalytiska angreppssättet inte är metoden och tillvägagångssättet i sig, utan hur forskaren väljer att använda sig av en kvalitativ metod med syftet att göra en tolkande analys som skapar en förståelse för diskurser och deras konstituerande av den sociala verkligheten (Phillips & Hardy, 2002:10).

- Vilka aspekter av frågan förblir oproblematiserade?
- Vilken typ av respons eller lösning möjliggörs av problemformuleringen? (Bacchi, 1999:13).

Metoden är ett försök att synliggöra hur en viss framställning av ett problem samtidigt lämnar vissa aspekter oadresserade och utan diskussion – och därmed gör dem till ickefrågor (Bacchi, 1999:2). Hur problemet framställs möjliggör vissa typer av handlingar och formar vad som kan och bör göras för att åtgärda problemet – och därmed även vad som *inte* kan och bör göras (Bacchi 1999:9). Bacchi vidgar därmed den strikt språkliga förståelsen för diskurser till att även innefatta sociala praktiker som ger materiella följder (Bacchi 1999:2). Hon tolkar även diskurser som motsägelsefulla och multipla och hon poängterar att ett och samma dokument ofta kan innehålla en mängd olika framställningar av ett visst problem vilket kan leda till spänningar och motsättningar i materialet (Bacchi, 1999:4,40). Bacchi tar även hänsyn till den kontext inom vilken problemet konstitueras och hon menar att framställningen av olika politiska problem är starkt beroende av till exempel historie- eller platsspecifika faktorer (Bacchi, 1999:7).

5.4 Tillvägagångssätt

För att göra min stora materialmängd hanterbar och få möjlighet att hitta eventuella tendenser i hur organisationernas verksamhetsinriktning påverkade deras syn på jämställdhet började jag med att sortera dem utifrån organiseringsgrund⁹. Materialet består av föreningar som organiserar sig utifrån politik, etnicitet, religion, funktionshinder, fritidsintressen, sakfrågor samt paraplyorganisationer som samlar diverse olika lokala ungdomsverksamheter kopplade till fritid och kultur.

Efter denna första grovsortering läste jag igenom mitt material ett flertal gånger för att skapa mig en känsla för det och hitta olika teman i hur organisationerna talade om jämställdhet i beskrivningarna av sin verksamhet. Med tanke på materialets storlek präglades det även av en viss spretighet och många gånger förekom olika och delvis motsägelsefulla förståelser i ett och samma dokument och det fanns även stora skillnader de olika organisationerna emellan. Under mina genomläsningar blev det dock tydligt att vissa förståelser återkom betydligt mer frekvent och ett flertal huvudsakliga teman utkristalliserade sig. Efter att jag urskiljt dessa dominerande teman gick jag återigen in i

⁹ Denna kategoriindelning bör inte tolkas som definitiv eller ömsesidigt uteslutande, utan bygger på min tolkning av organisationens verksamhet och syftar främst till att ge en känsla för organisationernas olika inriktningar.

materialet och kategoriserade alla citat¹⁰ som föll in under dessa, för att sedan utifrån dessa göra en närmare språklig analys.

5.5 Kritiska reflektioner

Att se språket som instabilt och föränderligt medför även ett ifrågasättande av det vi ser som objektiva sanningar eller kunskaper, och forskarens position inom de språkliga ramarna medför alltid en risk att rådande diskurser reproduceras (jfr Eldén, 2005). Diskursanalysens nära koppling till socialkonstruktivismen och dess erkännande av språkets konstruktiva egenskaper gör att den oundvikligen måste bli reflexiv i och med dess ifrågasättande av det objektiva och neutrala (Phillips & Hardy, 2002:10ff).

Forskningsresultaten blir därmed inte enbart en produkt av det empiriska materialet och forskarens till synes objektiva tolkning, utan skapas i ett komplext samspel mellan forskaren och dennes bakgrund, forskningsämnet, den akademiska diskursen, samhället i stort och den tid i vilken forskningen äger rum (Phillips & Hardy, 2002:10). Att vara tydlig och öppen med sina tillvägagångssätt blir därmed ett viktigt sätt att stärka forskningens eller undersökningens reliabilitet och att aktivt reflektera över sin egen roll och den position man själv befinner sig i kan bidra till att reducera det bias som riskerar vävas in i resultaten (jfr Bayton, 1997). Detta reflexiva angreppssätt kan även ses som en viktig del i en feministisk vetenskapstradition, vilken uppstått just som en kritik mot positivismens tilltro till objektiv kunskap och synen på en systematisk forskningsprocess som bygger på ett neutralt objekt som ska studeras av en i sin tur neutral forskare. Den traditionella forskningen har från feministiskt håll kritiserats för att vara androcentrisk och rymma en tydlig könsbias, då forskningssubjekt såväl som forskningsobjekt historiskt sett i stor utsträckning utgjorts av vita, heterosexuella medelklassmän (jfr Bayton, 1997, Eldén, 2005:67, Yi Kang, 2005:75f)

Feministiskt inriktad forskning ser istället många gånger kunskap som socialt och diskursivt konstruerad och utgår enligt sociologen Jennifer Brayton huvudsakligen från kvinnors erfarenheter och bedrivs utifrån en politisk vilja att synliggöra ojämlikhet och därigenom förändra den sociala världen (jfr Bayton, 1997, Yi Kang, 2005:76) Postkoloniala feminister har dock i sin tur kritiserat den dominerande feministiska forskningen för att blunda för skillnader och hierarkier kvinnor *emellan* och de betonar vikten av att lyfta in en intersektionell förståelse, då de menar att även feministisk forskning rymmer ett bias då den

---

¹⁰ I analysavsnittet har vissa mindre språkliga justeringar gjorts i citaten för att göra dem mer lättlästa och i viss mån även anonymisera verksamheten.

generaliserar kring kvinnors erfarenheter genom att i stor utsträckning utgå från vita, heterosexuella medelklasskvinnor (jfr Rosenberg, 2002:71, Yi Kang, 2005:80).

Utöver ett reflexivt förhållningsätt till min uppsatsprocess och min egen position är det även viktigt att hålla i minnet att talet om jämställdhet i mitt empiriska material inte kan sägas göra anspråk på att vara den *enda* förståelsen som ryms inom organisationerna, utan den bild som presenteras är en förenkling av en myriad av motsägelsefulla förståelser och relationer (jfr Mills, 1993:144). Svaren som jag analyserar är även till stor del beroende av den representant som uttalar sig och som därigenom gör ett försök till tolkning och förmedling av en upplevd ståndpunkt för organisationen i stort. Denna tolkning kommer dock alltid vara beroende av de kunskaper, erfarenheter och den maktposition som representanten har. Att därmed hävda att de svar som presenteras är *organisationens* svar skulle innebära att samtidigt blunda för att organisationer i sin tur består av individer med olika kunskaper, bakgrunder och i vissa frågor disparata åsikter (jfr Wahl m.fl., 2001:164). De som kommer till tals i mitt material är främst personer på ledande positioner på förbunds nivå och resultatet kan därmed tänkas skilja sig från om jag istället hade valt att intervjua enskilda medlemmar på lokal nivå i organisationerna eller om jag gjort en deltagande observation.

Att arbeta med en textanalytisk metod medför även en viss begränsning som gör att jag inte kan ställa några följdfrågor till mitt material kring om man faktiskt gör det man säger, hur frågan behandlas i den dagliga verksamheten eller vilka sociala konsekvenser diskurserna får. Jag är begränsad till en självständig text som står fri från författarens intentioner och materialet kan ses som ett delvis tillrättalagt och välformulerat svar från *en* representant (jfr Eldén, 2005:72f). Materialet gör dock ett försök till sammanfattning och presenterar en övergripande förståelse och delvis även en utopi om vart man vill nå, vilket samtidigt gör det till ett intressant material att studera.

5.6 Etik

En av de mest framträdande aspekterna av feministisk metodologi och vetenskapskritik är dess betoning på att skapa ett etiskt och icke-hierarkiskt förhållande till det studerade och reducera den maktobalans som många gånger finns inbyggd i forskningssituationen. Detta gör att en stor betoning läggs på att involvera informanterna i forskningsprocessen och låta dem vara medtolkare av sina egna erfarenheter (jfr Bayton, 1997, Eldén, 2005:73). Denna

ambition är dock svår att tillämpa i samband med textanalys, där relationen mellan forskare och forskningsobjekt enligt Eldén i princip osynliggörs (Eldén, 2005:73). Det är även värt att poängtera att det inte är enskilda uttalanden eller personerna bakom texterna jag är intresserad av att studera, utan de språkliga formuleringar som finns nedskrivna (jfr Eldén, 2005:69ff).

Mitt empiriska material består av en stor mängd offentliga dokument som är producerade i syfte att bli lästa och bedömda (om än i ett annat sammanhang), varvid de etiska aspekterna i min uppsats kan anses relativt oproblematiske. För att undvika att någon organisation ska känna sig uthängd har jag dock valt att anonymisera organisationernas uttalanden i min analys, men för att ändå ge citaten ett sammanhang kommer jag koda dem utifrån organisationens inriktning på följande sätt:

[P] = politik	[S] = sakfråga
[E] = etnicitet	[I] = fritidsintresse
[R] = religion	[PO] = paraplyorganisation
[F] = funktionshinder	

Det kan dock många gånger även uppfattas som känsligt att forska på barn och ungdomar, men mitt fokus i denna uppsats ligger på organisationen och inte på personliga uttalanden. Att de personer som producerat texterna i mitt empiriska material är relativt unga bör dock finnas med hos läsaren såväl som hos mig som forskare. Jag vill dock poängtera att mitt syfte inte är att värdera eller bedöma organisationernas jämställdhetsarbete och då utgångspunkten i ett socialkonstruktivistiskt angreppssätt är att det inte finns någon "verklighet" utanför våra diskursiva förståelser finns det heller ingen tolkning av begreppet som är "rätt" och mot vilken jag avser ställa organisationernas beskrivningar (jfr Eldén, 2005:63). Syftet är främst att hitta mönster i materialet och utifrån ett kritiskt perspektiv problematisera vilka sociala konsekvenser de olika förståelserna kan tänkas medföra (jfr Winther Jørgensen & Phillips, 2000:28).

6 Analys

6.1 Inledning

Jämställdhet konstrueras många gånger som en fråga som kommer lösa sig automatiskt med de yngre generationerna - samtidigt som en av ungdomsorganisationerna i mitt material själva konstaterar att man ofta pratar om jämställdhet utifrån "vuxentermer" där man sätter fokuset på föräldraledighet och lika löner, men att det egentligen inte är något som berör ungdomar och jämställdhet bland ungdomar.

Talet om jämställdhet skiljer sig kraftigt åt i de olika ungdomsorganisationerna och i likhet med annan forskning om jämställdhetsdiskurser tycks en mängd olika innebörder läsas in i begreppet (jfr Jordansson, 2005, Magnusson, 1999, Wahl m.fl., 2001). I läsningen av mitt material har jag dock lyckats urskilja och renodla sex olika teman. Vissa organisationer talar bara om ett eller kanske två av dem, medan andra har en förståelse som utgör en kombination av ett flertal teman. Dessa olika förståelser befinner sig på en glidande skala och är inte ömsesidigt uteslutande utan flyter in i varandra och existerar många gånger parallellt i en och samma organisation. I likhet med Eva Magnusson menar jag att de olika temana kan utgöra delmängder av ett större jämställdhetsbegrepp, innefatta en helhetsförståelse eller betona särskilt viktiga aspekter (jfr Magnusson, 1999). Det går därmed inte att tala om en enhetlig eller gemensam jämställdhetsdiskurs inom ungdomsorganisationerna, utan snarare tycks där rymmas en mängd skilda föreställningar och diskursiva motsättningar.

Jämställdhet framställs i mitt material som antingen som ett *grundtillstånd* eller som en fråga om *könsfördelning, utrymme, innehåll, ett specifikt kön eller normer och strukturer*. Att talet om jämställdhet och den kunskap som finns inom området skiljer sig åt mellan organisationerna är dock inte konstigt med tanke på deras heterogenitet, där deras enda egentliga gemensamma nämnare är att de utgår från samma föreningsstruktur och riktar sig till personer under 25 år (jfr Socialstyrelsen, 2001:32).

6.2 Jämställdhet som grundtillstånd

Ett av de vanligast förekommande sätten att se på jämställdhet i ungdomsorganisationerna är att tolka det som en självklarhet som redan antas genomsyra den egna öppna organisationen:

Vi har inte behövt aktivt arbeta för att lyfta fram jämställdhetsfrågorna.
Jämställdheten mellan könen är till viss del självfallet. [E]

Att jämställdhet formuleras som en demokratisk självklarhet som inte behöver problematiseras implicerar även att frågan inte kräver någon aktiv handling, vilket samtidigt bidrar till att reducerar jämställdhet till en ickefråga. Detta behöver enligt Carol Lee Bacchi dock inte tyda på en medveten *motvilja* till att handla, utan blir en logisk konsekvens av den problemformulering som gjorts och genom vilken eventuella insatser blir onödiga eller otänkbara (Bacchi 1999:3). Att begreppet definieras på ett sätt som förhindrar förändring riskerar dock enligt Sara Ahmed leda till att sociala privilegier reproduceras snarare än utmanas (Ahmed 2007:240).

Vi ser jämställdhet som en självklarhet och försöker göra vårt bästa för att detta ska avspeglas i föreningen. [I]

Synen på jämställdhet som en ickefråga kopplas många gånger samman med talet om demokrati och alla människors lika värde. Det finns ett återkommande tal om öppenhet och en föreställning om att *alla* är välkomna i organisationerna på samma villkor¹¹ och det framstår som att en majoritet av organisationerna är måna om att formulera en öppen och demokratisk självbild där jämställdhet utgör en grundläggande värdering (jfr SOU 2009:29:65). Detta behöver enligt Ahmed dock inte innebära att man arbetar aktivt med frågan, utan en idealiserad självbild kan snarare förhindra förändringsarbete och legitimera en inaktiv hållning då man upplever att allting redan är gjort (Ahmed, 2007:244).

Vi kan idag stolt säga att samtliga verksamheter, projekt och lokalavdelningar främjar jämställdhet mellan könen. [E]

Det viktigaste av allt är att vi kommer att fortsätta att sprida budskapet om att vi alla är lika värda. Detta är något som genomsyrar all vår verksamhet. [R]

Att jämställdhet framhålls som en självklar värdering kan anses ge värde åt organisationen och därmed förskjuts ofta alla tänkbara problem med inkludering och likabehandling till dem som befinner sig utanför organisationen, snarare än att koppla frågorna till

---

¹¹ Detta sker dock samtidigt som ett stort antal av organisationerna säger sig uppleva problem med att den egna medlemsbasen består av en ytterst homogen sammansättning av "svensk medelklass".

organisationen i sig och dess strukturer (jfr Ahmed 2007:240). På detta sätt kan den egna självbilden förbli intakt och det upplevda problemet med en homogen medlemsgrupp förklaras av ungdomsorganisationerna utifrån att de underrepresenterade grupperna antas ha en bristande föreningsvana eller bristande intresse för frågan, eller så antas den sneda medlemsfördelningen bero på samhällets normer.

Att jämställdhet på detta sätt ses som någonting oproblematiskt som inte rör den egna organisationen är enligt Wahl vanligt förekommande och bygger på föreställningar om att samhället redan är jämställt - eller så förläggs problemet till andra organisationer, branscher, sfärer eller tidsepoker (Wahl m.fl. 2001:172). Enligt Joan Acker är dock bilden av ojämlikhet som ett problem som finns någon annanstans och inte där man själv befinner sig främst en uppfattning hos människor i dominerande positioner eller grupper som har ”privilegiet att inte se sina privilegier” (Acker, 2006:452). Att se jämställdhet som maktfråga är enligt Wahl många gånger ett tabu inom företag och organisationer, eftersom det innebär att gruppen män tvingas ge upp privilegier för att lämna utrymme åt kvinnor (Wahl m.fl. 2001:176). Att fokuset många gånger läggs på de underrepresenterade grupperna bidrar även till att organisationens ’vi’ förblir omarkerat (jfr Ahmed 2007:240).

Verksamheten ska genomsyras av demokratiskt tänkande, jämlikhet och i största möjliga mån ta hänsyn till miljön. Med jämlikhet menar vi att alla är lika värda oavsett kön, etniskt ursprung, religion, funktionshinder med mera. [F]

Att jämställdhet blir tätt sammanknuten med talet om alla människors lika värde kan anses vara samma tanke som presenteras i utredningen *Fritid på lika villkor*, där man menar att kraven på en demokratisk värdegrund och yttrandefrihet per automatik anses utesluta att diskriminering skulle kunna äga rum (SOU 2009:29:85). Jämställdhet och jämlikhet blir därmed till någonting som upplevs som *självuppfyllande* i en demokratisk kontext.

Vår verksamhet skiljer inte på killar och tjejer. Alla deltar på lika villkor, vilket märks tydligt på våra aktiviteter. /../ Vi upplever inte att det finns några problem med jämställdheten mellan könen. Vårt motto är som beskrivs ovan, alla deltar på lika villkor. [I]

Jämställdhet tolkas i stor utsträckning som ett neutralt och naturligt tillstånd i ett demokratiskt samhälle, vilket i sin tur implicerar att icke-jämställdhet eller diskriminering är något som kräver aktiva och medvetna handlingar. Detta tyder på en bristande förståelse för hur ojämlikhetsordningar är något som kan anses finnas inbyggt i organisationen och de dagliga interaktioner som äger rum i denna och organisationen tycks i stor utsträckning uppfattas som ett neutralt rum (jfr Acker, 2006, Mills, 1993).

Detta återspeglas även i vår organisation, som tydligt inbjuder alla individer, oavsett kön, etniskt, religiös, sexuell eller annan gruppidentitet att uttrycka sina åsikter. [S]

Förbundet jobbar med att alla är lika värda och jämställdhet mellan könen är så självklart för oss med den verksamhet vi bedriver. I förbundsstyrelsen är det majoritet på tjejer. Idag består förbundsstyrelsen av fem män och sex tjejer. [I]

Genom att inte konkretisera och bryta ner vad jämställdhet innebär på en praktisk nivå, utan enbart koppla samman begreppet med allmänna och övergripande värden så som demokrati och alla människors lika värde, görs jämställdhet till vad statsvetaren och diskursteoretikern Chantal Mouffe skulle kalla för en okontroversiell konsensusfråga som alla antas hålla med om (jfr Mouffe, 2008). Att jämställdhet formuleras som ett övergripande *värde* och en samförståndsfråga snarare än något konkret kopplat till motsättningar eller maktrelationer kan anses avpolitisera begreppet och reducera dess förändringspotential (jfr Mouffe, 2008). Detta upprepande av självklarheter bidrar därmed till att urvattna begreppet och tömma det på innehåll genom att maktaspekterna osynliggörs. Genom en ständig upprepning av begreppet jämställdhet som någonting naturligt och självklart riskerar det även förlora sin mening och bli till en *retorisk kliché* (jfr Heradstveit & Bjørge, 1996:83).

I likhet med för tre år sedan, är inte jämställdhet ett direkt problem. Även efter de senaste årens tillväxt har vi en tydlig majoritet av tjejer inom organisationens medlemmar (idag 63,2%) och i lokalavdelningarnas styrelsesammansättningar. [R]

Föreställningar om jämställdhet som någonting naturligt som genomsyrar *all* verksamhet förutsätter en förenklad syn där problemet många gånger tycks formuleras som antingen en fråga om ett övergripande värde – eller som en fråga om jämn könsfördelning:

Inom vårt förbund har vi inte haft särskilda diskussioner eller åtgärder vad gäller jämställdhet mellan könen. I såväl arbetsgrupper som styrelsen har grupperna varit mer eller mindre jämnt fördelade mellan könen. Om det skulle uppstå situationer med snedfördelning mellan könen kommer vi att vidta åtgärder om det anses nödvändigt. [F]

Citaten ovan visar tydligt hur jämställdhet formuleras som en icke-fråga genom att innebörderna i begreppet kraftigt har reducerats och aktiva handlingar för jämställdhet antas enbart behövas enbart då det råder en (kvantitativ) ”snedfördelning mellan könen”.

6.3 Jämställdhet som jämn könsfördelning

Talet om jämställdhet som en ickefråga som inte kräver aktivt arbete tycks många gånger hänga samman med att förståelsen av begreppet reducerats till att enbart handla om en jämn könsfördelning i organisationens medlemsbas och styrelsesammansättning:

Vi har verkligen inte haft några problem med jämställdhetsarbete inom vår organisation de senaste tre åren. Fem utav tio styrelseledamöter i vår styrelse är kvinnor och samma situation råder i våra lokala föreningar. [E]

Talet om en jämn könsfördelning är den i särklass vanligast förekommande förståelsen av jämställdhet och det finns ett tydligt kvantitativt fokus hos en stor del av ungdomsorganisationerna i mitt material. Det läggs stor vikt vid att räkna antal män och kvinnor och jämställdhet blir något som kan presenteras i tabeller och exakta procentsatser:

Vi har idag ca 63% kvinnliga medlemmar. Andelen kvinnor har alltså ökat något från 61% år 2005. Av alla förtroendevalda är 57,5% kvinnor. På distriktsnivå är det 55,4% kvinnor. I förbundsstyrelsen är 4 av 9 kvinnor. [I]

Att detta så tydligt fokuseras kan naturligtvis tänkas hänga samman med att Ungdomsstyrelsen årligen begär in könsuppdelad statistik på medlemsantal, årsmötesombud och styrelsesammansättningar¹². Om könsrepresentationen i beslutande och styrande organ inte stämmer överens med medlemsantalet i stort kan detta leda till ett påpekande och i längden innebära att organisationen mister sitt bidrag.

Ungdomsorganisationerna tycks därmed genom de statliga direktiven väl inskolade i att presentera denna könsuppdelade statistik och en jämn könsrepresentation framställs som någonting självklart som sällan ifrågasätts. Att tjejer och killar i lika stor utsträckning ska ha tillträde till till exempel styrelseposter tas för givet av organisationerna och framstår som relativt okontroversiellt. Även jämn könsfördelning framstår i ungdomsorganisationerna som en konsensusfråga, även om ett litet fåtal organisationer tycks präglade av arbetslivets och politikens kvoteringsdebatter och därmed framhåller att valberedningens sökande efter underrepresenterat kön inte får ”bortse från kompetens och engagemang”.

---

¹² I vilken utsträckning ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet i stort kan anses präglade av den statliga kontexten är naturligtvis svårt att svara på i en textanalys av offentliga dokument. Beskrivningarna i det material jag har valt att studera ligger delvis till grund för ungdomsorganisationernas rätt till bidrag, vilket naturligtvis påverkar hur man väljer att framställa sitt arbete. Att vara allt för självkritisk eller lyfta fram mer problematiserande aspekter av jämställdhet kan därmed inte antas gynna organisationen. Samtidigt är det huvudsakligen medlemsrapporteringen Ungdomsstyrelsen använder som indikator för jämställdhet vid bedömning om rätten till bidrag, varvid ungdomsorganisationerna heller inte kan anses missgynnas av en mer självreflexiv hållning då syftet med den fördjupade prövningen är just att organisationerna ska få möjlighet till att fritt diskutera och ge en mer kvalitativ beskrivning av sitt arbete.

Enligt Ungdomsstyrelsens uttryckliga förfrågan har vi ökat antalet killar i riksstyrelsen vilket vi sett som en framgång enligt de krav som ställs. [F]

Att kraven som finns kopplade till den statliga bidragsgivningen påverkar föreningarnas syn på jämställdhet blir i ovanstående citat tydligt och de tolkningar som görs av begreppet behöver därmed inte alltid vara organisationernas egna, utan många gånger tycks organisationerna presentera det som de upplever att Ungdomsstyrelsen efterfrågar. Kraven på en jämn könsfördelning är lätta att anamma och bidrar till att göra frågor om representation och inflytande till ett naturligt inslag på dagordningen:

När det gäller förbundsstyrelsen *är vi så jämställda det går att vara* med udda antalet ledamöter; fem män och sex kvinnor. Vår ambition är naturligtvis 50/50 över hela organisationen och där är vi inte ännu. [I] (min kursivering)

Att jämn könsfördelning ensam har gjorts till parameter för att bedöma jämställdhet gör även att innebörden i begreppet riskerar låsas fast och likställas med exakt lika många män som kvinnor och en fördelning som inte ligger på 50/50 framställs av flera organisationer som ett jämställdhetsmisslyckande.

Vi är en organisation som arbetar för jämställdhet mellan könen och vi uppnår närapå 100% jämställdhet i våra medlemsiffror. Detta är ett bevis på att vi arbetar med en metod där tjejer och killar, på sina villkor, är med i verksamheten. [S]

En jämn fördelning av män och kvinnor likställs här med att organisationen är jämställd och i citatet ovan görs könsfördelningen ensam till ett bevis för att tjejer och killar deltar på sina egna villkor. Enbart det faktum att lika många tjejer som killar deltar i verksamheten uppges visa att det råder "en fullständig jämlikhet" mellan könen – en förståelse av jämställdhet som helt skalat bort frågor om makt, inflytande, arbetsdelning osv. 'Att delta' antas många gånger vara synonymt med 'att delta på lika villkor', vilket kan tänkas hänga ihop med föreställningarna om demokrati och bilden av organisationen som ett neutralt rum som diskuterades under *Jämställdhet som grundtillstånd*. I den jämställdhetspolitiska utredningen *Makt att forma samhället och sitt eget liv* påpekar man dock att "en jämn könsfördelning i beslutsfattande organ inte [är] någon garanti för att fördelningen av makt och inflytande är jämn" (SOU 2005:66:62). I ungdomsorganisationerna tycks dock jämställdhet och frågor om makt och inflytande främst kretsa kring den fysiska närvaron av lika många män som kvinnor i olika sammanhang:

Att det ska finnas jämställdhet mellan könen är ett ständigt mål vi har och vi upplever också att det finns en hög medvetenhet om det i organisationen. Är det många av ett kön reagerar folk och tar upp det för diskussion. [F]

Tolkningen att jämställdhet enbart handlar om att räkna huvuden gör att fokus främst läggs på formell makt, medan frågan om informell eller reell makt sällan nämns. Därmed riskerar man osynliggöra frågor om till exempel förutsättningar, normer, inflytandet över dagordningen, makt över vilka frågor som görs till ickefrågor, kunskap och tillgång till informella beslutsvägar eller frihet från nedlåtande och förtryckande behandling (jfr Ahmed 2007:240, SOU 2005:66:62). Det är även en förståelse som främst fokuserar på positioner och närvaro vid möten, aktiviteter och kongresser, men den säger ingenting om det vardagliga och kontinuerliga, eller om människors dagliga förutsättningar i den ordinarie verksamheten:

Därför har förbundsstyrelsen och lokala styrelser varit väldigt jämställda. /../
När vi väljer ut deltagare till olika projekt eller andra sammankomster brukar vi ta hänsyn till att det blir jämställt mellan deltagarna osv. [R]

Betydelserna av jämställdhet reduceras många gånger ner till *en* förenklad innebörd där alla maktaspekter och kvalitativa förståelser skalas bort och där begreppet blir synonymt med jämn könsfördelning, vilket även gör det möjligt att *adjektivera* begreppet. Genom denna adjektivering och entydiga fastlåsning av begreppets innebörd kan man sedan tala om jämställda medlemssiffror, jämställda miljöer, jämställd könsfördelning eller ett jämställt medlemsantal. Att då arbeta för att till exempel ”styrelsen och alla utskott ska vara jämställda” behöver därmed inte åsyfta någonting annat än att den innehåller lika många män som kvinnor.

Vi har sedan ett par decennier haft lika många kvinnliga som manliga ordföranden och förbundsstyrelsen är jämställd med fem kvinnor och fem män. På vårt förbundskansli har vi två heltidsanställda kvinnor och två heltidsanställda män samt en man på deltid (20%). [P]

Genom att kvantifiera jämställdhetsbegreppet reduceras dess komplexitet och istället för att tolka frågan som en process och ett ständigt *görande* konstrueras den som en antingen-eller-fråga, där jämställdhet görs till en binär variabel som antingen är uppfylld eller ej:

Vi har 71% flickor i organisationen och det är ju inte precis jämställt. /../ För att förbättra jämställdheten borde vi arbeta med att få med fler pojkar. [I]

Att arbeta med jämställdhet blir därmed främst en fråga om att få in fler av det underrepresenterade könet i organisationen, vilket i de allra flesta organisationer tycks vara män. Detta tycks vara ett självklart mål hos de flesta organisationer och en jämn könsfördelning framställs som någonting mycket eftersträvt. Detta framstår närmast som en ”diskursiv sanning” som varken behövs ifrågasättas eller motiveras - frågan tycks

hos ungdomsorganisationerna därmed vara långt ifrån så kontroversiell som den många gånger framställs i arbetslivets och politikens kvoteringsdebatter. Det är bara ett litet fåtal av alla organisationer som anspelar på denna debatt och specifikt framhåller att ”kompetens ska vara överordnad könstillhörighet”.

Organisationerna tycks å andra sidan inte ställa sig frågan om *varför* en jämn könsfördelning är eftersträvansvärd och det är bara en(!) organisation som aktivt talar om detta genom att säga att ”en styrelse med fler tjejer tillför en ny dimension i våra arbetsmetoder”. I övrigt finns dock ingen koppling till de jämställdhetsdiskurser om kvinnors särart som varit framträdande i annan forskning och i vilka jämställdhet motiveras utifrån att kvinnor ska komma in och tillföra någonting *annat* och bidra med särskilda kvinnliga perspektiv (jfr Dahl, 2005, Jordansson, 2005, Magnusson, 1999, Wahl m.fl., 2001).

Vi kommer att kontinuerligt och medvetet att fortsätta med målet om jämställdhet för att på så sätt även framöver ha en bra balans mellan könen inom förbundet. [R]

Även om talet om särskilda kvinnliga eller manliga perspektiv inte framkommer explicit i ungdomsorganisationernas redovisningar så är begreppet *könsbalans* ständigt återkommande och den jämna fördelningen mellan män och kvinnor i organisationen presenteras just i termer av att skapa *balans* eller *jämvikt*. Detta kan ses som ett metaforiskt ordval som anspelar på bilder av två enheter som ska väga upp varandra och därigenom skapa stabilitet. För att kunna skapa balans mellan något krävs att dessa objekt utskiljer sig från varandra och det metaforiska användandet av begreppet kan anses bygga på en föreställning om män och kvinnor som essentiellt olika. Talet om balans knyter enligt min tolkning an till idéer om två komplementära kön, där det kvinnliga och manliga kan ses som två särintresse som ska verka utjämnande genom att väga upp varandra (jfr Dahl, 2005).

Vi har som mål att ha aktiviteter som passar medlemmar av båda könen samt en strävan efter jämvikt mellan könen i de olika styrelserna runt om i landet. [F]

Som citatet ovan visar knyts talet om balans ofta samman med föreställningar om könets särintressen och behov av könsanpassad verksamhet, något jag återkommer till under *Jämställdhet som innehåll*. Att jämställdhet främst handlar om en starkt polariserad relation mellan män och kvinnor är tydligt och i en utpräglad kvinnoorganisation läggs stort fokus på att motivera varför man inte lyfter in pojkar i verksamheten:

Vi är fortfarande en organisation för flickor då vi anser att det är den gruppen vi vill arbeta med att stärka. /../ Det finns dock ett fåtal avdelningar som har verksamhet även för pojkar. Vi hindrar heller inte pojkar att komma och kolla vad vi gör på våra träffar. Dörrarna står alltid öppna för alla barn, oavsett kön. /../ Vi samarbetar gärna med män och har ofta manliga föreläsare osv. Vår logotyp och hemsida är gjord av män. [I]

Citatet ovan visar på att jämställdhet främst tolkas som en intern fråga för organisationen och könsfördelningen i denna, snarare än att se syftet att stärka unga flickor som ett jämställdhetsprojekt som sträcker sig utanför organisationens gränser. Organisationen anser sig behöva försvara sin verksamhet och visa att man inte exkluderar män, bland annat genom att lyfta fram att deras ”logotyp och hemsida är gjord av män”. Frågan om jämställdhet kopplat till organisationens innehåll och verksamhet blir därmed helt bortskalat till förmån för ett till synes forcerat fokus på att identifiera två kön. Personer med koppling till organisationen får bli tvångsmässiga representanter för sitt kön och enbart genom sin närvaro visa att jämställdhet råder.

Denna tolkning tycks även utesluta att separatistiska rörelser skulle kunna verka för jämställdhet och likt Dahl framhåller i sin queerteoretiska kritik görs jämställdhet till en fråga där *målet* så väl som *medlet* bygger på att män och kvinnor ställs i relation till varandra (Dahl, 2005:64). Att personer görs till representanter för sitt kön och i talet om jämställdhet positioneras i ett inbördes motsatsförhållande kan samtidigt bidra till att cementera den binära könsuppfattningen och därigenom utöva en normaliserande makt som kan verka förtryckande i sig (jfr Young, 2000:219). Att jämställdhet främst är en fråga om relationen mellan ”riktiga män” och ”riktiga kvinnor” blir även tydligt hos de förbund som organiserar funktionshindrade, där två organisationer oberoende av varandra talar om samhällets syn på dem som ’det tredje könet’:

Vi har varit dåliga på att lyfta fram frågan om jämställdhet. Vi funktionshindrade som grupp ses ofta som könsneutrala av samhället, så vi kämpar för att överhuvudtaget bli bekräftade som män och kvinnor. [F]

För att kunna arbeta för jämställdhet tycks alltså krävas att man först tillåts identifiera sig med någon av kategorierna män och kvinnor och jämställdhetsarbetet blir här underordnat frågor som rör diskriminering på grund av funktionshinder. Detta synliggör även hur dominerande föreställningar som konstruerar könen som två homogena och binära kategorier isolerade från till exempel etnicitet, klass, sexualitet samtidigt blundar för hur dessa maktaxlar interagerar och gemensamt formar människors handlingsutrymmen (de los Reyes & Mulinari, 2005, Young, 2000:218). Dessa aspekter problematiseras sällan och

organisationerna tycks i stor utsträckning blunda för den egna normen när det rör frågor om jämställdhet, varvid frågan främst tycks handla om en relation mellan två homogena grupper bestående av vita, funktionsdugliga tjejer och killar från medelklassen¹³.

6.4 Jämställdhet som utrymme

Talet om en jämn könsfördelning tycks utöver det dominerande talet om antalet män och kvinnor i organisationen och dess styrande organ även i viss utsträckning handla om jämt fördelat *utrymme*, med avseende på till exempel synlighet i medlemstidningen, taltid vid kongresser, deltagande i verksamheten eller representation vid olika arrangemang:

Är förhållandet rättvist mellan vilka som t.ex. skriver artiklar till hemsidan eller till [medlemstidningen] Vilket kön är mest representerat på resor? I vilket sammanhang syns vi? Vilket kön hör av sig mest och ställer frågor? Alla sådana frågeställningar bör föreningen fundera över och utvärdera för att undvika problematik i könsfördelningen. [PO]

”Problematik i könsfördelningen” tyder på att det även här främst handlar om ett kvantitativt räknande av antal män och kvinnor och deras respektive utrymme, utan att fördjupa sig närmare i till exempel *vad* som sägs, *vem* som fattar besluten eller *vem* som representerar *vad* och i *vilka* sammanhang. En organisation har till exempel infört ett närvarokrav på minst 50% tjejer på sina aktiviteter:

En del av de riktade åtgärderna har varit att alla aktiviteter har haft som krav på 50% närvaro av tjejer. Speciellt på de idrottsliga programmen där man långt tidigare hade en stark överrepresentation av män har idag en representation på minst 50% av kvinnliga deltagare. [E]

Förutom att se till fysisk närvaro och representation läggs även hos ett stort antal organisationer fokus vid att män och kvinnor ska få lika stort talutrymme vid möten och kongresser och man talar om att ”mäta jämställdheten”:

Vid stämman i Kalmar 2007 gjordes ånyo en jämställdhetsmätning, en mätning som tyvärr visar att vi har en bra bit kvar innan vi är en helt jämställd organisation. [P]

Detta kan tänkas hänga samman med att förbundet Vi Unga utvecklat och spridit en metod för ”jämställdhetsmätning” som tycks ha fått ett stort genomslag i ungdoms-

---

¹³ En stor andel av organisationerna anger under frågan om *Jämlikhet mellan olika ungdomsgrupper* att de upplever sig ha problem med en homogen medlemsbas bestående av svenska medelklassungdomar, det är dock bara ett mycket litet fåtal som kopplar samman detta med frågan om jämställdhet. Sexualitet nämns av en majoritet av organisationerna inte alls i samband med frågan om jämställdhet eller jämlikhet.

organisationernas jämställdhetsarbete. Metoden syftar till att mäta antal inlägg och taltiden vid möten och kongresser samt följa upp vilka förslag som leder till debatt eller röstas igenom. Metoden syftar även till att belysa olika former av härskar- och främjartekniker som äger rum under mötessituationen. Resultaten från mätningen är därefter tänkta att analyseras och diskuteras utifrån en föreliggande kartläggning av ombudens bakgrund och tidigare erfarenheter (Vi Unga). Jämställdhetsmätningen försöker därmed ge konkreta verktyg för att synliggöra strukturella problem och fokuserar på makt och inflytande vid mötessituationer.

Vi har genomfört en undersökning av vem som går upp och pratar på vår stämman. Det var ganska jämställt. [I]

Som citatet ovan visar är det oftast dock inte analyser av härskartekniker eller inflytandet över beslutsprocessen som lyfts fram i ungdomsorganisationernas redogörelse, utan det är främst den mätbara taltiden som nämns och även här blir jämställdhet till någonting om kan och bör mätas *kvantitativt*. Detta angreppssätt blir även tydligt hos en organisation som varje år gör ett ”jämställdhetsbokslut” som redogör för representation och deltagande i utbildningar. Jämställdhet görs därmed återigen till en fråga om sådant som är synligt och mätbart.

I förra utvärderingen nämnde vi att ett jämställdhetsprojekt genomfördes och belyste pojkars tendens att ta mer utrymme. /../ Fortfarande tar pojkar mer utrymme än tjejer vilket är negativt, dock jämnas fördelningen ut hela tiden även i den här aspekten och det är positivt. Tjejerna känner sig mer bekväma att stå i centrum och vågar sticka ut mer än tidigare. [E]

I likhet med talet om könsfördelning så tycks en jämn representation i stor utsträckning vara ett mål i sig, även om ett fåtal organisationer arbetar med frågan utifrån en medvetenhet om en historisk skevhet som man vill kompensera för:

Att vi på vår festival aktivt arbetar för en jämn könsfördelning både i ledningsgrupp och bland de talare och andra medverkande som finns på festivalen. /../ År 2006 lät vi alla som var huvudtalare på vår stora scen, under festivalen, vara kvinnor. Bara för att det har hänt många gånger genom historien att det bara har varit män som talat på konferenser m.m. [R]

I övrigt framstår viljan till en jämn könsfördelning främst handla om att kunna erbjuda killar såväl som tjejer förebilder eller representanter för deras eget kön:

Vi arbetar aktivt för att ge både manliga och kvinnliga förebilder. När vi anlitar föreläsare försöker vi anlita föreläsare av båda könen. Vid riksstämman eftersträvar vi alltid att ha en kvinnlig och manlig ordförande, vilket vi hittills lyckats med.

6.5 Jämställdhet som könsspecifik

Jämställdhet presenteras många gånger som en kvinnofråga, vilket är en uppfattning som även finns närvarande i ungdomsorganisationernas arbete med jämställdhet där de lyfter fram en mängd olika satsningar som specifikt syftar till att stärka och lyfta fram tjejer i organisationen. Det vanligast förekommande är att man talar om särskilda ”tjejprojekt” där jämställdhet framställs som en fråga om att tjejer ska *stärkas*, *uppmuntras* eller *lära sig att ta plats*:

Vi har skapat intresse och engagemang bland många medlemmar att arbeta med att stärka flickor, då framförallt genom verksamheter som flickgrupper och med metoder att uppmuntra flickor att delta i den öppna verksamheten. [PO]

Tanken om att tjejer behöver *stärkas* är återkommande i materialet och talet om att de ska pushas och uppmuntras till att våga impliceras samtidigt att de skulle vara svaga och i behov av att förändras - och det förmodade problemet antas ligga hos dem. Detta bidrar till att lämna killarnas normativa position i organisationen oproblematiserad och frågan om jämställdhet framställs som att den skulle lösa sig enbart genom att tjejer vågade ta med plats, eller genom att man lyfter fram kvinnliga förebilder:

En sak som vi jobbar med är att lyfta fram kompetenta kvinnor som talare och förebilder inom vår organisation, vilket uppmuntrar andra yngre tjejer att också dem våga kliva fram och utveckla sitt engagemang. Med fler kvinnliga företrädare idag än tidigare i förbundsstyrelsen hoppas vi även att detta på lång sikt kan förbättra jämställdheten inom organisationen. [P]

Jämställdhet framställs dock inte enbart som en kvinnofråga, utan ett flertal ungdomsorganisationer lyfter även fram satsningar på killar, vilket till stor del tycks bero på att det finns en övervikt av tjejer som är engagerade i den ideella verksamheten. I likhet med de politiska jämställdhetsdiskurser som Eva Magnusson har identifierat talas det dock främst om mäns bidrag *i egenskap av män*, där problemet främst består i att man inte lyckas locka killar till att engagera sig aktivt i föreningen (jfr Magnusson, 1999). Det handlar därmed inte om att förändra eller arbeta med män eller maskuliniteter *inom* organisationen, utan de könsspecifika satsningar som görs för killar bygger främst på diskurser om jämn könsfördelning där det handlar om att *få in*, *ta till vara* och *behålla* killar i organisationen.

Vi har de senaste året arbetat mycket med killverksamhet inom förbundet och på grund av det fått fler engagerade killar i förbundet. Vi har genom vår förbundstidning lyft fram goda exempel på aktiva killar, i ett flertal nummer har vi lyft problematiken med att förbundet har så få aktiva killar. [F]

Arbetet med jämställdhet som en fråga som rör killar handlar alltså inte om att killarna själva ska påverkas eller förändras, utan om att *organisationen* och dess verksamhet måste förändras. Det talas om att under aktiviteterna ”försöka fånga upp de manliga deltagarnas intressen samt åsikter om hur organisationen kan bli bättre på att locka killar till styrelseuppdrag” och utveckla särskilda metoder:

Vi avsätter årligen medel i vår budget speciellt för att hitta former för att ge killarna möjligheter att delta på ett för dem attraktivt sätt. /../ Vid våra årliga festivaler har vi arrangerat en särskild workshop för enbart killar. [I]

Dessa särskilda insatser och talet om ”killverksamhet” bygger inte sällan på stereotypa föreställningar om killar som en homogen grupp som kräver en särskild typ av verksamhet – en verksamhet som genomgående hos organisationerna tycks fokusera på aktiva och sportiga aktiviteter:

Vi försöker på olika sätt att jobba med att lyfta fram och uppmuntra killar. En konkret sådan satsning är den sport- och aktivitetsdel på vårt sommarläger, som vi kallar för TEJPAActive. Där är mer än hälften av deltagarna killarna. [R]

Dessa satsningar anspelar många gånger på förenklade och traditionella föreställningar om aktiva killar och passiva tjejer, något jag återkommer till under *Den könsspecifika verksamheten*. Jämställdhet kopplat till tjejer tycks alltså främst handla om att förändra deras roll i organisationen och samhället genom att stärka deras självförtroende och lära dem ta för sig i organisationen, medan jämställdhet kopplat till killar enbart fokuserar på att locka in dem i organisationen genom att förändra verksamheten utifrån deras behov.

Vi skall fortsätta engagera tjejer till föreningslivet genom att fortsätta stimulera ökad jämställdhet genom riktade insatser såsom utbildningar med enbart tjejer för att stärka tjejernas självförtroende. [E]

Att inte problematisera killarnas roll och utrymme i organisationen gör att tjejerna står som ensamma bärare av ett problem som ska åtgärdas, vilket många gånger tycks grunda sig i en bristande strukturell förståelse för situationen. Jämställdhet kommer enligt Jordansson därmed främst att handla om ett förändringsarbete som bygger på kortsiktiga målformuleringar (Jordansson, 2005:239). Denna individualiserade problemformulering framkommer tydligt hos en av organisationerna:

Under våra förbundsmöten har vi också försökt uppmuntra flickor/kvinnor att ta plats. /../ Ordförande mailade innan förbundsmötet ut en uppmaning till alla kvinnliga deltagare att ta möjligheten att yttra sig i plena. [I]

Trots de goda intentioner som finns bakom satsningar likt den ovanstående så slår de ofta fel, genom att de bidrar till att lägga problemet på en individnivå och därigenom förlägga ansvaret på enskilda personer. Jordansson menar just att denna brist på kunskap om könsmaktsordningen och strukturella perspektiv är ett av de största hindren mot framgångsrikt jämställdhetsarbete (Jordansson, 2005). Genom att vi accepterar den verklighet som texten formulerar ansluter vi oss enligt Winther Jørgensen & Phillips även till de subjektpositioner den erbjuder, vilket gör att vi även accepterar att problemen konstrueras som personliga problem som individen själv har ansvar för och inte som offentliga problem som kräver kollektiva handlingar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:22). Denna problemkonstruktion kan därmed verka hindrande för kollektiva insatser genom att ansvaret ytterst läggs på individen.

Det problematiserar alltså inte *varför* kvinnor i mindre utsträckning tar plats i mötesituationer och därmed kommer heller ingen förändring ske i längden, då det man försöker åtgärda är individernas enskilda agerande snarare än de allmänna villkoren och förutsättningarna för deltagande. Denna problemkonstruktion gör även att enskilda individer i egenskap av sina kön får stå som symboler för jämställdheten:

Vissa lokala avdelningar har haft flickor som ordförande. Även förbundet har haft flickor på ordförandeposten tidigare. /../ Det har hänt att en flicka som blev vald till den centrala styrelsen var mycket inaktiv under sin mandatperiod och tillslut lämnade hon in avskedsansökan av personliga skäl.[E]

Även de gånger som bristen på jämställdhet förstås som ett huvudsakligen strukturellt problem så tycks organisationerna sakna konkreta verktyg att bemöta problemet med insatser på denna nivå:

Vi kommer även att erbjuda tjejer utbildning kring jämställdhet, mänskliga/kvinnliga rättigheter, arbetsmarknaden, studier. Syftet med utbildningen är att ge de deltagande tjejerna information och kunskap kring sina rättigheter och möjligheter, att ge tjejerna redskap och inspiration till att ta makt över sitt eget liv och delta i samhället på olika nivåer. [R]

Trots att citatet ovan föregicks av talet om jämställdhet som en fråga om traditionella normer och värderingar, ett internaliserat patriarkalt samhällssystem och förtryckande strukturer presenteras enbart satsningar riktade till tjejer som syftar till att ge dem individuella redskap och inspiration att själva ”ta makten över sitt eget liv”. Inte sällan läggs ansvaret för förändring helt på kvinnorna själva:

Vi sätter *krav på närvaro av kvinnliga styrelseledamöter* i våra föreningar för att *de* mer aktivt ska kunna arbeta med kvinnorätsfrågorna inom föreningarna.[E] (min kursivering)

Ansaret för jämställdheten förläggs här helt på kvinnorna själva och det uppges behövas kvinnliga styrelseledamöter för att ”arbeta med kvinnorätsfrågorna”. Det antas därmed behövas kvinnor för att driva kvinnors intressen, medan mäns roll i jämställdhetsarbetet osynliggörs och man frågar sig inte heller *vilka* kvinnor som ska agera representanter och vilka som ska bli representerade. Återigen konstrueras kvinnor som en enhetlig grupp som antas präglad av gemensamma intressen. Denna representationsidé har blivit starkt ifrågasatt av intersektionalitetsteoretiker, som menar att det är en grov missuppfattning att alla kvinnor skulle ha samma behov. Detta blundar för att gruppen kvinnor utgörs av en ytterst heterogen skara, vars subjektspositioner formas i skärningspunkten mellan ett flertal olika maktaxlar (de los Reyes & Mulinari, 2005, Lykke, 2003)

Vi anser även att jämställdhet handlar om mer än om att ha ett jämnt antal tjejer och killar inom föreningslivet och dess styrelser. Vi har därför anordnat ett seminarium där könsroller och dess betydelse diskuterades. En ”tjejfika” har anordnats där frågor gällande självbild och ideal har diskuterats. [R]

Ett flertal organisationer lyfter fram vikten av att problematisera de rådande könsrollerna och diskutera kring självbilder och ideal – men dessa satsningar tycks i stor utsträckning rikta sig till organisationens tjejer. Killar antas därmed inte ha något intresse eller behov av att diskutera sin roll i ett jämställdhetsarbete, utan det är tjejer som antas behöva ”diskutera teman som rör tjejers situation” och som därmed görs till målgrupp för temadagar om jämställdhet och ”samtal om könsroller”.

Det stora behovet för att etablera en tydlig jämställdhet är att fortsätta se till att tjejerna ”kompenseras” med utbildning och ledarträning, eftersom de olika kristna samfundet oftast har ett ledarskap som är starkt manligt dominerat vilket leder till att tjejer med sådan bakgrund inte alltid naturligt ser sig som ledare och initiativtagare och därför kan behöva en extra input vad gäller självförtroende i ledarskap och initiativ. *Det är mycket viktigt att de får vad de behöver.* [R] (min kursivering)

Som citatet ovan visar finns det många gånger en bild av att kvinnor och tjejer behöver kompenseras för ett tillkortakommande och jämställdhet handlar därmed inte om att ifrågasätta eller förändra strukturer inom organisationen. Trots en insikt om ett manligt präglat ledarskap är det inte *normerna* kring ledarskapet i sig som ifrågasätts, utan det blir återigen tjejerna som ska ”få vad de behöver” för att kunna anpassa sig till traditionellt sett manliga mötesstrukturer eller ledarskapsideal (jfr, Wahl m.fl., 2001).

6.6 Jämställdhet som innehåll

Som nämnts tidigare finns det tydliga föreställningar om att det krävs en viss typ av verksamhet för att locka killar till organisationen och ungdomsorganisationerna konstruerar i stor utsträckning jämställdhet som en fråga om verksamhetsinnehåll. Talet om jämställdhet som ett innehållsmässigt problem implicerar även en mängd föreställningar om kön och organisationernas verksamheter framhåll som antingen utpräglat *könsspecifika* eller helt *könsneutrala*.

6.6.1 Den könsneutrala verksamheten

Talet om den könsneutrala verksamheten bygger antingen på föreställningar om att frågorna eller intresseområdet *i sig* är könsneutralt eller att könsneutralitet indikeras av en jämn könsfördelning:

Trafiksäkerhetsfrågorna och trafiknykterhet är glädjande nog ganska könsneutral. [S]

Vår verksamhet är könsneutral, medlemsstatistiken visar att 55 procent av våra medlemmar är flickor och 45 procent pojkar. [S]

Att 'könsneutralitet' reduceras till att enbart handla om en specifik intressefråga eller könsfördelning förnekar samtidigt förekomsten av andra typer av ojämlikhetsordningar. Acker och Mills talar till exempel båda om hur ojämlikhet många gånger finns inbyggt i själva organisationsstrukturen och reproduceras i tillsynes triviala dagliga handlingar och genom människors könade relationer (Acker, 2006, Mills, 1993:142). Att jämställdhet görs till ett ickeproblem genom talet om att alla människor har samma möjligheter är ett tydligt exempel på hur språket kan användas som ett (omedvetet) maktinstrument, genom att det bidrar till att göra alla upplevelser av bristande jämställdhet ickelegitima (jfr Foucault i Nilsson, 2008:68).

Eftersom vi har en verksamhet som visar på att *könsfördelningen är jämlik* så är vi nöjda med den verksamhet vi har bedrivit under perioden. /../ Scouting bygger på *en verksamhet som är jämlik* där både killar och tjejer får vara med på lika villkor. [I] (min kursivering)

Återigen sker en adjektivisering och en *avpersonifiering* av jämställdhetsbegreppet, där verksamheten eller könsfördelningen *i sig* antas kunna vara jämställd. Jämställdhet frikopplas därmed från människor, deras förutsättningar och inbördes relationer och då verksamhetsinriktningen i sig upplevs som neutral så blir kön en oviktig variabel. Att

verksamheten formuleras som ”naturligt” könsneutral eller jämställd får även till följd att människors förutsättningar per automatik antas vara lika:

Muciserande är *i sig en jämställd verksamhet*. Förutsättningarna är lika för män och kvinnor och sammuciserande i orkestrar eller andra ensembler uppmuntrar samarbete istället för konkurrens. [I] (min kursivering)

Att det inom organisationen inte råder någon konkurrens eller tävlan mellan könen är återkommande i materialet och verksamheten blir här till en specifik arena där killar och tjejer ska mötas, lära sig samarbeta och delta på lika villkor. Att detta lyfts fram särskilt antyder även att relationen mellan killar och tjejer generellt präglas av konkurrens, tävling och motsättningar.

Den verksamhet vi bedriver är tänkt för både pojkar och flickor. Båda könen värderas lika högt av alla inblandade och det finns inget moment av tävlan. [I]

Organisationernas tal om den könsneutrala verksamheten tycks många gånger vara länkad till bilden av jämställdhet som en självklarhet, där en övergripande demokratisk struktur per automatik antas medföra att alla deltar på samma villkor, har samma förutsättningar och där icke-jämställdhet är det som antas kräva aktiv handling.

Vi anser att vi redan idag erbjuder en verksamhet som är lämpad för båda könen och att det finns möjlighet för vem som helst att påverka innehållet i verksamheten. [I]

Parallellt med talet om verksamheten i sig som könsneutral talar man många gånger om att det finns normer i samhället som formar människors intressen utifrån kön och som gör att verksamheten i praktiken främst har lockat till sig det ena könet. Det tycks här finnas en bild av en prediskursiv och ”sann verksamhet” bortom samhällets normer och människors föreställningar om den:

Vi är en majoritet tjejer, men eftersom intresset alltid är gemensamt, dvs. hund så är kön oväsentligt. Alla är välkomna oavsett kön, etnicitet, politisk åsikt eller religion. /../ Eftersom att hunden är vårt ’verktyg’ och samlingspunkt så upplever vi ingen gruppindelning mellan ungdomar och vi anser att inom vår organisation är alla jämlika. [I]

Föreställningar om den prediskursiva verksamheten är något jag återkommer till i nästa avsnitt.

6.6.2 Den könsspecifika verksamheten

I kontrast till talet om den könsneutrala verksamheten som är öppen för alla och där alla deltar på lika villkor finns idén om att det krävs två parallella och könsspecifika verksamheter för att locka både killar och tjejer till organisationens aktiviteter. Det framställs här alltså inte termer av att erbjuda en bred verksamhet som lockar olika typer av människor, utan att erbjuda specifik kill- och tjejverksamhet. Dessa verksamheter bygger inte sällan på stereotypa föreställningar om könen som två dikotoma grupper med inomgruppsligt gemensamma intressen. Tjejer antas lockas av till exempel ridning, språk, sång, dans och diktläsning, medan killars intressen reduceras till sport, äventyr och datorer:

[Vi] kommer under våra aktiviteter att fortsätta variera sådant som kan ses som typisk kill- respektive tjejverksamhet, som till exempel sport med körsång, dans och diktläsning, för att ha en verksamhet som lockar så många som möjligt. Vi har sett vid flera tillfällen att alla gör sitt bästa och alla har roligt oavsett vad de hade för förutfattade meningar innan aktiviteten. [R]

Som citatet ovan visar tycks dock verksamheten i praktiken tilltala de flesta och de förutfattade meningarna finns många gånger internaliserade hos organisationerna själva, som redan på förhand könskodar de aktiviteter som bedrivs och därigenom reproducerar bilden av tjej- respektive killverksamheter. Att uttala verksamheten som en 'killverksamhet' blir utifrån Butlers resonemang om performativitet det som de facto *gör* den till en 'killverksamhet' – det finns alltså ingenting essentiellt i verksamheten *i sig* som är könskodat (Butler, 2005:99). På liknande sätt förnekar Foucault existensen någonting pre-diskursivt, utan föreställningarna om verksamheten *blir till* genom upprepade handlingar och de kroppar som utför dem, såväl som av talet om dem (jfr Foucault, 1972:53). I beskrivningen av de verksamheter som bedrivs återkommer talet om att beakta de "båda könens olika intressen" och man tycks till stor del bygga sin verksamhet på föreställningar om killar och tjejers tydliga *särintressen*. Denna påtagliga könskodning bidrar även till att definiera de subjektspositioner som blir möjliga att inta inom organisationens diskursiva gränser (jfr Foucault, 1972:61f).

Vi behöver bli bättre på att /../ locka fler ungdomar att delta i verksamheten och informera om att verksamheten har en betydligt större bredd och utbud än endast verksamhet förenat med motorintresse, som kan verka "avskräckande" på tjejer. [I]

Trots de krafttag som tagits och den förändring som genomförts är det svårt att attrahera kvinnor till att bli medlemmar och ideellt engagerade. Vi tror tyvärr att aktiesparande och finansbranschen fortfarande är svår för kvinnor att relatera till. Branschen är mansdominerad och sparformen aktier innehåller riskmoment, vilket enligt flertalet undersökningar attraherar fler män än kvinnor. [II]

Att vissa verksamheter eller intressen skulle ”verka avskräckande” eller ”vara svåra för kvinnor att relatera till” implicerar samtidigt att kvinnor skulle utgöras av en fast och enhetlig kategori med vissa essentiella egenskaper. En annan organisation talar på liknande sätt om att införa ”funktioner som tjejer tycker är bra kommunikationsverktyg”, vilket kan anses bygga på föreställningar om könen som essentiellt olika, med olika intressen och behov. Denna syn på två kön, vilka antas vara i grunden olika, leder till att man anser sig behöva anpassa verksamheten och erbjuda könsspecifika aktiviteter som passar killar respektive tjejers skilda behov:

Vi försöker att profilera frågor som i högre grad intresserar tjejer för att se till att medlemsrekryteringen inte ska fortsätta vara så snedfördelad. [P]

Under de senaste åren har vi märkt att fler och fler av våra medlemmar är unga tjejer och därför måste vår verksamhet också spegla våra medlemmars behov. /../ Därför kommer vi inom den närmaste framtiden planera en ”tjejmässa” som syftar till att stärka unga kvinnors identitet och aktivera deras närvaro i samhället. [R]

Organisationerna tycks många gånger arbeta utifrån en kompensatorisk och kompletterande syn på könen, där verksamheten måste anpassas efter killar eller tjejers olika sätt att vara. Jämställdhet handlar därmed inte om ett förändringsinriktat arbete som vill synliggöra normer och strukturer för att därigenom problematisera verksamhetens genuskodning, utan handlar främst om att bereda båda könen plats i organisationen genom att erbjuda verksamhet utifrån könens förmodade särintressen (jfr Jordansson 2005:249). Denna typ av jämställdhetsarbete riskerar enligt Ulrika Dahl därmed verka kontraproduktivt genom att förstärka de binära könskategorierna och återskapa stereotypa föreställningar om manligt och kvinnligt och därigenom medverkar det till upprätthållandet av den ordning som det vill förändra (Dahl, 2005:69).

Vi har insett att kulturevenemang visserligen lockar en stor publik men även exkluderar många medlemmar som inte är intresserade av kultur. Just därför har vi satsat mycket på sportturneringar av olika slag, bland annat i fotboll och datorspel. När det gäller turneringen i datorspel visste vi att den främst skulle tilltala en viss målgrupp, nämligen killar i tonårsåldern. [E]

I citatet ovan talar man om en verksamhet som exkluderar medlemmar som inte har ett intresse för kultur, men istället för att tala om att bredda sin verksamhet i allmänhet väljer man att göra denna exkludering könsspecifik. Kön blir därmed den huvudsakliga förklaringsfaktorn till medlemmarnas intressen och behov i organisationen.

Även om en majoritet av organisationerna presenterar en föreställning om att verksamheten i sig är passande för det ena eller andra könet, så finns det hos ett fåtal ett mer problematiserande förhållningssätt, där man inte väljer att se verksamheten som *naturligt* könskodad utan istället fokuserar på hur denna könskodning konstruerats historiskt för att därigenom synliggöra de maktrelationer som finns inbyggd i verksamheten:

Ur ett historiskt perspektiv är fritidsgårdarna skapade för att kontrollera unga män. I sitt innehåll har gårdsverksamheten, sedan 40-talet, tagit hänsyn till unga mäns allmängiltiga behov och ansvariga har konstruerat och reproducerat fritidsgården som en plats för pojkar och pojkars intressen. [PO]

Även då könskodade verksamheter antas vara ett resultat av samhälleliga normer snarare än något inneboende i själva verksamheten så uppfattas dessa normer och föreställningar i stor utsträckning vara något som ligger utanför den egna organisationen och som därmed inte går att påverka:

Svårigheten är att den rådande attityden (att det är töntigt och flickaktigt att sjunga i kör) är så starkt förankrad i samhället att det inte är lätt att ge pojkarna det de faktiskt har rätt till, vilket är djupt orättvist! [I]

Organisationens uttalande om att det finns en rådande attityd att det är ”töntigt och flickaktigt att sjunga i kör” kan dock tolkas som en performativ språklig upprepning där organisationen medverkar till att reproducera de diskursiva konstruktionerna av sin egen verksamhet. Även om de arbetar för att försöka motverka denna föreställning så är det fortfarande en diskursiv konstruktion som de tvingas förhålla sig till, vilket även kan tänkas påverka deras självbild.

Det är svårt att komma på något särskilt som skulle kunna vara en mindre bra erfarenhet. Det skulle väl i så fall vara att det är många tjejer på ridläger/språkresa och många killar på ett sportläger. Vi kan dock inte påverka deltagarnas intresse utan de väljer själva vad de vill vara med på. [F]

Det finns många gånger en uppfattning om att svårigheterna att locka till sig ett visst kön beror på samhälleliga normer som styr vad killar respektive tjejer kan och bör intressera sig för. Många gånger tycks denna medvetenhet leda till en uppgivenhet och ett konstaterande att organisationen i sig inte kan påverka dessa normer, eller att möjligheterna att locka ett visst kön till organisationen är omöjligt:

Vi önskar att fler killar vore intresserade av hundar och hundsport, men vi har svårt att påverka samhällets normer. Det är jättesvårt att som organisation påverka samhällets normer. [I]

Organisationens bemötande ses många gånger som neutralt i sig och det är därmed *samhällets* attityder och normer som antas ligga till grund för att det ena eller andra könet inte attraheras av verksamheten. Normer, strukturer och attityder blir därmed något abstrakt som existerar och verkar *utanför* organisationens gränser, snarare än något som man själv bidrar till att reproducera och upprätthålla och man ser sällan se sin egen roll som tänkbar samhällsaktör i frågor som rör jämställdhet. Jämställdhetsfrågan blir därmed något som begränsas till den egna organisationen och dess interna arbete och det är få organisationer som ger uttryck för att de själva skulle kunna bidra till att förändra dessa ”samhälleliga normer” eller omförhandla innebörden i begreppet ’kön’. Endast i ett fåtal fall kopplar organisationerna samman frågor som rör normer och föreställningar om kön internt med en utåtriktad påverkansverksamhet:

På grund av tradition, samhällets struktur och normer är det kvinnor som väljer att engagera sig för barn och barns rättigheter. /../ Varför engagerar sig inte killar för barns rättigheter? Vi vet att det dels beror på ett stort och långvarigt förtryck, det patriarkala samhälle som vi lever i skapar normer för vad killar respektive tjejer ska göra eller inte göra. Därför jobbar vi med frågan både internt och externt. [S]

6.7 Jämställdhet som normer och strukturer

Den sista temat som framträder i ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet skiljer sig markant från de övriga genom det frångår kvantitativa förståelser av begreppet såväl som idéer om två essentiella och cementerade köns kategorier. Det är en förståelse som istället bygger på ett reflexivt problematiserande av den egna organisationen och de normer och strukturer som reproduceras där. De organisationer som har detta angreppssätt och som även aktivt reflekterar kring jämställdhetsbegreppet och dess innebörd återfinns främst bland organisationer där frågor om kön, genus och sexualitet ligger nära den egna verksamhetens syfte. Dessa organisationer präglas tydligare av det Birgitta Jordansson kallar för ett *långsiktigt förändringsperspektiv* som fokuserar på strukturella snarare än individuella förutsättningar (Jordansson, 2005:249).

Vår syn på kön är bredare än att det endast finns två kategorier som är varandras motsatser. Det innebär att vårt arbete inom detta område syftar till att främja en mångfald och öppenhet kring olika typer av könsidentiteter och könsuttryck. [S]

Ett flertal organisationer väljer här att istället ifrågasätta föreställningarna om de dikotoma könen och den rådande genusordningen och belyser därigenom även den problematik som Ulrika Dahl menar finns inbyggd i jämställdhetsbegreppet – nämligen att det så tydligt

handlar om ett förhållande mellan 'män' och 'kvinnor', varvid alla andra former av könsuttryck faller utanför (jfr Dahl, 2005). Jämställdhet handlar därmed inte om att luckra upp könskategorierna för att göra nya identiteter möjliga och det uppstår därmed en tydlig clash när denna breda syn på könsuttryck och viljan att arbeta med normförändring möter Ungdomsstyrelsens krav på att kvantifiera jämställdheten genom att räkna män och kvinnor i organisationen. Personer tvingas därmed identifiera sig som antingen 'man' eller 'kvinna', något som dock många gånger anses oproblematiskt då kön antas vara något på förhand givet som vi "har". Denna syn ifrågasätts dock av vissa organisationer:

Fokuset på kön medför också, att personer som inte vill definiera sig utifrån ett kön rimligtvis inte känner sig särskilt välkomna hos oss. Vår organisation har även flera traditionella heteronormativa inslag som tradition på våra läger och projekt. [S]

Dessa organisationer tycks i likhet med det queerteoretiska perspektivet vilja omtolka och förskjuta betydelsen av jämställdhet till att röra sig utanför förgivettagna föreställningar om två, och endast två, möjliga kön eller könsuttryck. Snarare än att enbart "balansera" och "räkna män och kvinnor" handlar talet om jämställdhet i denna diskursiva förståelse om att problematisera kategoriernas själva existens - och hur de skapas och upprätthålls inom organisationen såväl som i det kringliggande samhället. Förståelsen tycks i viss mån vara präglad av postmoderna tankegångar om kön som en socialt konstruerad iscensättning och det finns även en intersektionell tolkning av kön som skapat i skärningspunkten mellan ett flertal olika maktaxlar:

Inom organisationen vill vi så lite som möjligt måla ut könen som väsensskilda eller ens snäva in oss i ramar som bara ser två kön. Vi vill heller inte särskilja maktstrukturen mellan kön, eller genus, från andra diskrimineringsgrunder. Vi anser att maktaxlar interagerar med varandra och att det inte finns någon hierarkisk ordning mellan dessa. [S]

Denna tolkning gör även att det upplevs som problematiskt att skilja talet om 'jämställdhet' från talet om 'jämlighet mellan olika ungdomsgrupper' i den fördjupade provningen och en organisation har därmed valt att slå samman dessa båda redovisningspunkter, därför att de antas vara omöjliga att behandla som två från varandra fristående frågor. För dem som inte befinner sig i en privilegierad och normativ position blir dessa samverkande diskrimineringsgrunder även tydliga i de egna levda erfarenheterna:

Arbeta med frågan 'vad är förtryck på grund av rörelsehinder och vad är förtryck på grund av att man är tjej?' Tjejer med rörelsehinder vet ofta inte om det beror på kön eller rörelsehinder att de blir diskriminerade eller nervärderade. [F]

Kön betraktas därmed inte som en fristående identitetskapande kategori. Att problematisera innebörden av kön och dess betydelser gör även att jämställdhet inte främst ses som en organisatorisk fråga, utan som en fråga om normer som påverkar den egna självförståelsen och identiteten. Utifrån denna förståelse skapas även ett behov av jämställdhetsinsatser som handlar om att diskutera och problematisera frågor som rör kön, identitet, fördomar, normalitet, sexualitet m.m. Målet tycks därmed vara att ”sudda ut de normer och förutfattade meningar som ofta uppstår av könsrollerna” och förändra stereotypa föreställningar om kön och dess följder:

Vi har genomfört en temahelg där vi på allvar startat ett arbete mot mäns våld mot kvinnor samt påbörjat en diskussion om jargong, hur man motverkar sexism m.m. inom förbundet. /../ Vi har arbetat mycket med normer, vad är normalt, den egna kroppen, sexualitet m.m.[F]

Kopplingen mellan jämställdhet och frågor om normer och bemötande bidrar även till att man tydligare fokuserar på till exempel jargong och sexuella trakasserier inom organisationen. Förståelsen tycks även medföra reflektioner kring hur normer och exkluderande strukturer reproduceras inom den egna organisationen:

Men, vi är också självkritiska och tittar till vilka normer som reproduceras inom organisationen, om det är så att vi verkar mer välkomnande för vissa snarare än andra, och vilka anledningar som gör att man väljer att stanna kvar respektive lämnar. [S]

Detta självreflexiva och självkritiska förhållningssätt framstår dock som mycket ovanligt bland ungdomsorganisationerna i stort. Att formulera jämställdhet som maktproblem som kräver förändring snarare än att eftersträva en konsensusdefinition baserad på retoriska klichéer om människors lika värde och demokrati är naturligtvis en besvärligare problemformulering för organisationen, då det även kräver andra typer av förändringsåtgärder (jfr Wahl m.fl. 2001:172). Denna typ av problemformulering som fokuserar på ”förtryckande normer inom förbundet” kräver även ett kontinuerligt arbete, snarare än enstaka insatser.

Fokus kommer att ligga på ett fortsatt arbete kring normer inom den egna organisationen rörande könsidentitet, för att se till att alla har samma möjligheter att delta i organisationens arbete. [S]

Detta tycks även vara en förståelse av jämställdhet som tydligare utgår från enskilda medlemmars erfarenheter och upplevelser av organisationen, snarare än att på central nivå på förhand fastslå att alla har samma möjligheter och förutsättningar:

Under 2008 genomfördes en enkätundersökning /../ [som] syftade till att kartlägga normer inom förbundet. Samtliga medlemmar gavs möjlighet att anonymt lyfta upp hur de upplever sin situation inom och i relation till förbundet. Det här känns som ett mycket viktigt första steg i att åtgärda problem med förtryckande normer inom förbundet. [P]

Vi [har] kunnat konstatera att vi trots arbete på området inte har lyckats skapa en jämställd miljö, då det finns många medlemmar som känt sig diskriminerade eller utpekade på grund av könsrelaterade faktorer.[P]

Jämställdhet tar här steget från en kvantitativ förståelse med fokus på könsfördelning, utrymme och innehåll till att faktiskt belysa och problematisera de normer och strukturer som kan antas ligga till grund för övriga jämställdhetsproblem. Jämställdhet handlar här om att förändra själva förutsättningarna för deltagande, snarare än att åtgärda de synliga symptomen (jfr Jordansson, 2005).

Myten om att vi är en jämställd organisation lever tyvärr kvar. Även om vi rent medlemsmässigt är ungefär lika många tjejer som killar och även om vi för det mesta har en schysst och tillåtande stämning på våra arrangemang och möten så finns strukturer som gör att killarna generellt tar mer plats än tjejerna, precis som i övriga samhället. [PO]

Denna jämställdhetsförståelse tycks i större utsträckning bygga på aktiv reflektion och utgår många gånger från en bredare kunskapsbas där man väljer att lyfta in genusvetenskaplig teori och feministisk kunskap. I likhet med Jordanssons resonemang tycks en ökad kunskap om frågan bidra till att skapa en annan, mer strukturell förståelse av jämställdhetsbegreppet och därmed reducera de individuella tolkningar som enligt henne bidragit till att jämställdhetsbegreppet kunnat fyllas med ”vad slags innehåll som helst” (Jordansson, 2005:248).

7 Sammanfattning

Då det i stor utsträckning saknas forskning om såväl svenska ungdomsorganisationer som jämställdhet ur ett ungdomsperspektiv har denna uppsats mycket att bidra med till fältet. I ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet i mitt material har sex huvudsakliga teman framträtt - man talar om jämställdhet som antingen ett *grundtillstånd* eller som en fråga om *könsfördelning, utrymme, innehåll, ett specifikt kön* eller *normer och strukturer*. Utifrån Birgitta Jordanssons (2005) uppdelning mellan *förändrings-* och *förbättringsarbete* blir det tydligt att en majoritet av ungdomsorganisationerna fokuserar på det senare och den förståelse som starkast dominerar mitt material är jämställdhet som en fråga om jämn könsfördelning.

Detta kan tänkas vara en följd av att Ungdomsstyrelsen regelbundet begär in könsuppdelad statistik på organisationens medlemsbas och styrande organ. Det utpräglade kvantitativa fokuset som går ut på att räkna män och kvinnor kan dock även sägas prägla samtliga andra teman, utom det sista som rör frågor om normer och strukturer. Organisationernas förståelser kan sägas utgå från två övergripande synsätt som till stor del sammanfaller med Jordanssons kategorier. I en utveckling av hennes begrepp, baserat på denna uppsats teoretiska utgångspunkter och empiriska material, har jag valt att visualisera två övergripande jämställdhetsdiskurser i följande matris¹⁴:

	Förbättringsarbete	Förändringsarbete
Utgångspunkt	Kvantitativ	Kvalitativ
Maktförståelse	Formell makt	Reell makt
Nivå	Individuell förståelse	Strukturell förståelse
Problemet	Enskilda personers villkor och attityder	Normer och strukturer i samhället och den egna organisationen
Kön	Två homogena och essentiella könskategorier	Kön som konstruerat, intersektionellt och icke-binärt
Fokus	Positioner	Normer och livsvillkor

¹⁴ Fem av de identifierade temana (jämställdhet som ickefråga, könsfördelning, utrymme, ett specifikt kön och innehåll) sorterar in under den första kolumnen, medan talet om normer och strukturer faller in under den andra.

Ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet utgår alltså i stor utsträckning från en kvantitativ förståelse som enbart fokuserar på en jämn representation av kvinnor och män och betydelseerna av jämställdhet reduceras många gånger ner till en innebörd, från vilken alla maktaspekter och kvalitativa förståelser har skalas bort. Jämställdhet förstås därigenom som en binär variabel som antingen är uppfylld eller inte och denna formulering av problemet möjliggör även att organisationen kan betrakta sig själv som könsneutral eller att jämställdhet kan göras till en ickefråga. Detta gör det även möjligt att tala om till exempel jämställda medlemssiffror eller en jämställd könsfördelning.

Att en jämn könsfördelning mellan kvinnor och män ska uppnås i styrande organ framstår genomgående som en självklarhet som varken ifrågasätts eller motiveras, utan det framställs snarast som ett egenvärde i sig. Jämställdhet framställs även många gånger som ett naturligt tillstånd som uppstår i en demokratisk kontext och organisationerna ser sällan sig själva som aktörer som reproducerar samhällsnormer och föreställningar om kön, utan detta är något som antas existera och verka *utanför* organisationens gränser. Det starkt kvantitativa fokuset kan även anses cementera föreställningar om män och kvinnor som två homogena kategorier och jämställdhet framställs huvudsakligen som en relation mellan dessa (jfr Dahl, 2005).

Även om organisationerna inte explicit talar om kvinnor och män som två essentiella kategorier så är talet om att "skapa balans mellan könen" och att verksamheten inte bygger på "tävlan mellan könen" vanligt återkommande. I talet om den specifika kill- och tjejverksamheten tycks många organisationer även utgå från föreställningar om två dikotoma kön med utpräglade särintressen. Dessa två homogena könkategorier kan utifrån ett diskursteoretiskt perspektiv inte antas existera i en "fördiskursiv verklighet" utan det ständiga talet om dem antas samtidigt vara det som *konstruerar* dem (jfr Butler, 2005).

Ungdomsorganisationernas tal om jämställdhet tycks sällan utgå från egna tolkningar av begreppet utifrån ett ungdomsperspektiv eller en levd erfarenhet, utan de diskursiva konstruktioner som framträder sammanfaller i stor utsträckning med traditionella jämställdhetsdiskurser (jfr Magnusson, 1999, Wahl m.fl, 2001). Det är även en statisk jämställdhet som presenteras i materialet och det är bara ett fåtal organisationer som problematiserar föreställningarna om två binära könkategorier och som reflekterar över hur normer reproduceras inom den egna organisationen.

Det främsta målet med jämställdhetsarbetet tycks för en majoritet av ungdomsorganisationerna vara en jämn könsfördelning och jämställdhet formas därmed som en vision om en situation med lika många män som kvinnor i verksamheten och där verksamheten innehåller aktiviteter som attraherar män såväl som kvinnor. Jämställdhet formuleras därmed huvudsakligen som en okontroversiell konsensusfråga som kan antas bidra till att urvattna begreppet och reducera dess förändringspotential (jfr Ahmed, 2007 Heradstveit & Bjørge, 1996:83). Detta är ett resultat som kan betraktas som mycket intressant i genusvetenskapliga sammanhang, därför att det tydligt visar vilken begränsad "räckvidd" jämställdhetsbegreppet har om det inte bygger på en djupare förståelse av strukturer och könsskapande processer.

8 Vidare forskning

Under skrivandets gång har det dykt upp ett flertal teman som jag funnit mycket intressanta, men som jag dessvärre inte själv haft möjlighet att utveckla inom ramen för denna uppsats. Förslag till vidare forskning baserat på denna studie skulle därmed kunna vara:

- att göra en deltagande observation eller intervjuer med organisationsmedlemmar på lokal nivå för att därigenom ge en levande röst åt personer i organisationen. Detta metodval hade kunnat ge värdefull information om jämställdhet i den dagliga verksamheten och diskursens faktiska konsekvenser.
- att undersöka vad homogeniteten i organisationerna medlemsbas beror på. Är organisationerna så öppna och välkomnande som de upplever sig vara eller finns det exkluderande strukturer inbyggt i verksamheten - och vilka förutsättningar upplever sig de enskilda medlemmarna själva ha i organisationen?
- att mer ingående fördjupa sig i föreställningarna om jämställdhet som en generationsfråga och utmana paradoxen om jämställdhet som en vuxenfråga som ska lösas av de yngre generationerna.
- att gripa sig an mitt uppsatsämne utifrån ett förvaltningsteoretiskt perspektiv för att därigenom se hur den statliga jämställdhetsideologin förvandlas i kedjan 'politik-myndighet-byråkrat-organisation-individ'.
- att undersöka vilka förutsättningar som finns för en kvalitativ och icke-könscegenderande tolkning av jämställdhet inom den statliga kontexten.

9 Referenslista

9.1 Litteratur

- Acker, J. (2006) 'Inequality regimes. Gender, class, and race in organizations' i *Gender & Society*. Vol 20 No. 4 pp. 441-464
- Ahmed, S. (2007) 'The language of diversity' i *Ethnic and racial studies*. Vol. 30 No. 2 pp. 235-256
- Andersson, L. & Berggren, H. (2009) *Jämställdhetens paradoxer - En fallstudie av Ängelholms kommun*. Kandidatuppsats. Samhällsvetenskapliga institutionen vid Lunds Universitet
- Bacchi, C. L. (1999) *Women, policy and politics – the construction of policy problems*. London: Sage Publications
- Bergström, G. & Boréus, K. (2000) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Björnstedt, K. (2008) *Den paradoxala jämställdheten - En diskursanalys av talet om jämställdhet i socialt arbete*. Kandidatuppsats. Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs Univsersitet.
- Brayton, J. (1997) *What makes feminist research feminist? The structure of feminist research within the social sciences*. <http://tinyurl.com/yvnf79> - hämtad 2010-05-03
- Butler, J. (2005) *Könet brinner! Texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och Kultur
- Cockurn, C. (1991) *In the way of women. Men's resistance to sex equality in organizations*. London: Macmillan
- Dahl, U. (2005) 'Scener ur ett äktenskap' i *Queersverige* av Kulick, D. (red.). Stockholm: Natur och Kultur
- De los Reyes, P. & Mulinari, D. (2005) *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber
- Eldén, S. (2005) 'Att fånga eller bli fången i diskursen? Om diskursanalys och emancipatorisk feministisk metodologi.' i *Att utmana vetandets gränser* av Lundqvist, Å., Davies, K. & Mulinari, D. (red.). Malmö: Liber
- Florin, O. & Lindberg, H. (2005) *Ojdå. Unga om jämställdhet på gymnasiet*. Norrköping: Rädda Barnens Ungdomsförbund
- Foucault, M. (1972) *Vetandets arkeologi*. Staffanstorps: Bo Cavefors Bokförlag AB.
- Foucault, M. (1993) *Diskursens ordning*. Stockholm: Brutus Östling Bokförlag
- Heradsstveit, D. & Bjørge, T. (1996) *Politisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur
- Jordansson, B. (2005) 'Jämställdhet och genusforskning – Kartläggning av kunskapsutbytet mellan praktik och forskning', bilaga till *Makt att forma samhället och sitt eget liv* –

- jämställdhetspolitiken mot nya mål* (SOU 2005:66). Slutbetänkande av Jämställdhetspolitiska utredningen. Stockholm: Statens offentliga utredningar, 2005.
- Lundgren, E. & Sörensdotter, R. (2004) *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*. Falun: Dalarnas forskningsråd
- Lykke, N. (2003) 'Intersektionalitet – ett användbart begrepp' i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. No. 1 pp. 47-57.
- Magnusson, E. (1999) *Jämställdhet i många olika versioner – mönster i den politiska retoriken för jämställdhet i svenskt 1990-tal*. Opublicerat arbetsnotat i det samnordiska forskningsprojektet 'Jämställdheterna i Norden mellan retorik och praktik – studier av förändringar i offentliga och privata förståelser av modern jämställdhetspolitik'. Oslo: Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning.
- Moss Kanter, R. (1977) *Men and women of the corporation*. New York: BasicBooks
- Nilsson, R. (2008) *Foucault – en introduktion*. Malmö: Égalité
- Mills, A. J. (1993) 'Organizational discourse and the gendering of identity' i *Postmodernism and organizations* av Hassard, J. & Parker, M. (red.). London: Sage
- Mouffe, C. (2008) *Om det politiska*. Hägersten: Tankekraft förlag
- Phillips, N. & Hardy, C. (2002) *Discourse analysis. Investigating Processes of Social Construction*. Californien: Sage Publications, Inc.
- Pincus, I. (2002) *The Politics of Gender Equality Policy. A Study of Implementation and Non-Implementation in Three Swedish Municipalities*. Örebro: Örebro University
- Rosenberg, T. (2002) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas
- Sohl, L. (2004) "Men då ska man inte börja med herrar i min ålder...": Lärares och studenters tal om genus och jämställdhet vid sociologiska institutionen, Uppsala universitet. Uppsala: Uppsala Universitet
- Socialstyrelsen (2001) *Socialt inriktade barn- och ungdomsorganisationer : vilka är de, vad gör de och vad vet forskarna?* Stockholm: Socialstyrelsen
- Sveriges kommuner och landsting (SKL) (2006) *Samspel med civilsamhället*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting
- Wahl, A., Holgersson, C., Höök, P. & Linghag, S. (2001) *Det ordnar sig: Teorier om organisation och kön*. Lund: Studentlitteratur
- Wijkström, F., Einarsson, S. & Larsson, O. (2004). *Staten och det civila samhället. Idétraditioner och tankemodeller i den statliga bidragsgivningen till ideella organisationer*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- Yi Kang, L. H. (2005) 'Epistemologies' i *A companion to gender studies* av Essed, P., Goldberg, D. T. & Kobayashi, A. (red.). Oxford: Blackwell
- Young, I. M. (2000) *Att kasta tjejkast. Texter om feminism och rättvisa*. Stockholm: Atlas

9.2 Offentliga dokument:

Fritid på egna villkor (SOU 2009:29). Betänkande av Utredningen om vissa frågor om bidrag till ungdomsorganisationer m.m. Stockholm: Statens offentliga utredningar, 2009.

Förordning (2001:1060) om statsbidrag till ungdomsorganisationer

<http://www.notisum.se/rnp/SLS/lag/20011060.HTM> - hämtad 2010-04-19

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94

<http://www.skolverket.se> – hämtas 2010-05-10

Makt att bestämma - rätt till välfärd. Proposition 2004/05:2

Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål (SOU 2005:66). Slutbetänkande av Jämställdhetspolitiska utredningen. Stockholm: Statens offentliga utredningar, 2005.

Remissammanställning av betänkandet "Fritid på egna villkor" 2009:29.

Statsbidrag till ungdomsorganisationer – en översyn och konsekvensanalys av förändrade regler Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:7

Ungdomspolitik. Proposition 1993/94:135

9.3 Internet:

Nationalencyklopedin

<http://www.ne.se>

hämtad 2010-04-27

Regeringskansliet

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2593/a/14257>

hämtad 2010-05-28

Ungdomsstyrelsen (US)

<http://www.ungdomsstyrelsen.se>

hämtad 2010-05-10

Vi Unga

<http://www.viunga.se/mod-att-mata/Jamstallldhetsmatningsbroschyr.pdf>

hämtad 2010-04-27

10 Appendix

10.1 Ungdomsorganisationerna i mitt material

Albakos - Albanska Ungdoms Center	Motorförarnas Helnykterhetsförbund (MHF-Ungdom)
Amatörteaterns Riksförbund	Musik och Kulturföreningarnas Samarbetsorganisation
Assyriska Ungdomsförbundet	Ny Generation Elev- och studentorganisation
Booster riksförbund, f.d. Tech group	Nykterhetsrörelsens Scoutförbund
Bosnien-Hercegovinas Muslimska ungdomsförbund (BeMUF)	Pingst ung (PU)
Bosnisk Hercegovinska Ungdomsförbundet	RFSL Ungdom
Centerpartiets Ungdomsförbund	Riksförbundet Goodgame
CISV Sverige	Riksförbundet Sveriges 4H
Credo - Sv. Evangeliska student- och gymnasistförening	Riksförbundet Sveriges Unga Katoliker
De Unga med Neurologiska funktionshinder (DUNS)	Riksförbundet Unga Musikanter
DövBlind Ungdom	Riksförbundet Ungdom för Social hälsa (RUS)
Evangeliska Frikyrkan UNG (EFK Ung)	Riksorganisation Ungdom mot Rasism
FNUF- Föreningen Nordens Ungdomsförbund	Riksorganisationen Unga Reumatiker
Fritidsforum	Riksorganisationen Unga Synskadade
Fältbiologerna	Romska Ungdomsförbundet
Förbundet Aktiv Ungdom	Rädda Barnens Ungdomsförbund
Förbundet Skog och Ungdom	Röda Korsets Ungdomsförbund
Förbundet Ung Företagsamhet	SALT- Barn och unga i EFS
Förbundet Ung med psoriasis	Sáminuorra
Förbundet Unga Forskare	Serbiska Ungdomsförbundet
Förbundet Unga Rörelsehindrade	Serbiska Ungdomsorganisationen
Förbundet Vi Unga	Skytterörelsens Ungdomsorganisation
Grekiska Ungdomsförbundet	Somalisk-Svenska Ungdomsriksförbundet (SSUF)
Grön Ungdom	Svenska Alliansmissionens Ungdom
IOGT-NTOs Juniorförbund	Svenska Baptisternas Ungdomsförbund
Judiska Ungdomsförbundet i Sverige	Svenska Celiakiungdomsförbundet
KFUK-KFUMs Idrottsförbund	Svenska Friskisportförbundet
KFUK-KFUMs Scoutförbund	Svenska Kyrkans Unga
KFUK-KFUMs Triangelförbund	Svenska Missionskyrkans Ungdom
Kontaktnätet	Svenska Scoutförbundet
Kristdemokratiska Ungdomsförbundet	Sverigefinska Ungdomsförbundet
Liberala Ungdomsförbundet	Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Moderata Ungdomsförbundet	Sveriges Blåbandsungdom
Sveriges Ekonomiföreningars Riksorganisation (SERO)	Syrianska Ungdomsförbundet
Sveriges elevråd (SVEA)	Syrisk Ortodoxa Kyrkans Ungdomsförbund

Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)	Turkiska Ungdomsförbundet
Sveriges Frimärksungdom	Ung Media Sverige
Sveriges Förenade Gaystudenter	Unga Allergiker
Sveriges Hundungdom	Unga Hörselskadade
Sveriges Roll- och Konfliktspelesförbund (SVEROK)	Unga RBU-are
Sveriges Schackförbund	Unga Örnars Riksförbund
Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbundet (SSU)	Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF)
Sveriges Unga Aktiesparares Riksförbund	Ungdomsinitiativet inom Syrisk-Ortodoxa Ärkestiftet
Sveriges Unga Muslimer	UNGiKÖR
Sveriges Ungdomsråd	Unglottornas Riksorganisation/Riksförbundet Unique

10.2 Formulär för fördjupad prövning 2008

Enkätfrågor till ungdomsorganisationer som beviljats statsbidrag

I frågorna 1–5 ska ni göra en självutvärdering av de senaste tre årens verksamhet. Beskriv intressanta erfarenheter, exempel och arbetsmetoder i linje med målen för statsbidraget. Jämför med det svar ni lämnade för tre år sedan.

Dessutom vill vi att ni blickar framåt och beskriver vilka konkreta mål som organisationen har formulerat inför den kommande treårsperioden samt pekar på intressanta verksamheter och metoder i linje med målen för statsbidraget

Fråga 1

Målet att främja barns och ungdomars demokratiska fostran

A) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet - vilka intressanta och positiva erfarenheter gällande främjandet av ungas demokratiska fostran vill ni lyfta fram (se svar från 2005)?

B) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet – finns någon mindre bra erfarenhet? Hur kommer det sig att det inte fungerat som ni hoppats?

C) Om ni blickar framåt inför de kommande tre åren – vad kommer ni göra inom organisationen för att främja barns och ungdomars demokratiska fostran?

Fråga 2

Målet att främja jämställdhet mellan könen

A) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet - vilka intressanta och positiva erfarenheter gällande främjandet av jämställdhet mellan könen vill ni lyfta fram (se svar från 2005)?

B) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet – finns någon mindre bra erfarenhet? Hur kommer det sig att det inte fungerat som ni hoppats?

C) Om ni blickar framåt inför de kommande tre åren – vad kommer ni göra inom organisationen för att främja jämställdheten mellan könen?

Fråga 3

Målet att främja jämlikhet mellan olika ungdomsgrupper

- A) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet - vilka intressanta och positiva erfarenheter gällande främjandet av jämlikhet mellan olika ungdomsgrupper vill ni lyfta fram (se svar från 2005)?
- B) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet – finns någon mindre bra erfarenhet? Hur kommer det sig att det inte fungerat som ni hoppats?
- C) Om ni blickar framåt inför de kommande tre åren – vad kommer ni göra inom organisationen för att främja jämlikheten mellan olika ungdomsgrupper?

Fråga 4

Målet att ge barn och ungdomar en meningsfull fritid

- A) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet - vilka intressanta och positiva erfarenheter gällande målet att ge barn och ungdomar en meningsfull fritid vill ni lyfta fram (se svar från 2005)?
- B) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet – finns någon mindre bra erfarenhet? Hur kommer det sig att det inte fungerat som ni hoppats?
- C) Om ni blickar framåt inför de kommande tre åren – vad kommer ni göra inom organisationen gällande målet om att ge barn och ungdomar en meningsfull fritid?

Fråga 5

Målet att engagera fler ungdomar i föreningslivet

- A) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet - vilka intressanta och positiva erfarenheter utifrån målet att engagera fler ungdomar i föreningslivet vill ni lyfta fram (se svar från 2005)?
- B) Om ni blickar tillbaka på de senaste tre årens verksamhet – finns någon mindre bra erfarenhet? Hur kommer det sig att det inte fungerat som ni hoppats?
- C) Om ni blickar framåt inför de kommande tre åren – vad kommer ni göra inom organisationen gällande målet att engagera fler ungdomar i föreningslivet?

I frågorna 6–10 ska ni berätta om organisationens demokratiska grund och vägar för ungas möjlighet till inflytande i organisationen.

Fråga 6

Vilka styrdokument (som t.ex. stadgar, verksamhetsprogram, programförklaring) beslutas det om inom respektive nivå inom organisationen?

Årsmötet beslutar om	(dokumentnamn)
Styrelsen beslutar om	(dokumentnamn)
Ordföranden beslutar om	(dokumentnamn)
Kansliet beslutar om	(dokumentnamn)
Annat organ beslutar om	(dokumentnamn)

Fråga 7

Beskriv den demokratiska struktur som er organisation arbetar efter. I vilken utsträckning har unga genom rösträtt och inval i styrelser själva inflytande över verksamheten?

Fråga 8

Finns det några begränsningar för ungas inflytande inom er organisation?

Fråga 9

På vilket sätt arbetar er organisation för att förverkliga de grundläggande demokratiska principerna (se informationsbladet om den fördjupade prövningen)?

Vi skulle vilja att ni skickade in de dokument som beskriver organisationens och verksamhetens idémässiga grund (t.ex. aktuella stadgar, verksamhetsprogram, programförklaring osv.).

Tack för er medverkan! Skicka era svar senast den 8 april 2008.